

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 1 June 2016

ACFC/SR/IV(2016)004
/Swedish language version/

**Fourth Report submitted by Sweden pursuant to Article 25,
paragraph 2 of the Framework Convention for the
Protection of National Minorities**

(Received on 1 June 2016)

Sveriges fjärde rapport
till Europarådet under
ramkonventionen om
skydd för nationella
minoriteter

2016 06 01

Innehåll

Förord.....	2
DEL I Praktiska åtgärder vidtagna på nationell nivå för att följa upp resultaten från den tredje övervakningscykeln	3
A. Åtgärder för att publicera resultaten från den tredje övervakningscykeln: publicering, spridning och översättning till officiella språk och minoritetsspråk när detta är lämpligt ..	4
B. Uppföljningsaktiviteter organiserade på nationell, regional och lokal nivå (inklusive aktiviteter som organiserats tillsammans med Europarådet)	5
C. Information om andra åtgärder vidtagna för att främja medvetenhet om ramkonventionen	7
DEL II ÅTGÄRDER SOM BÖR VIDTAS OMEDELBART	10
Rekommendation1: Effektiv tillämpning.....	10
Rekommendation 2: Lärarförsörjning	13
Rekommendation 3: Sametingets deltagande i beslutsprocesser.....	15
DEL III Ytterligare åtgärder som vidtagits för att implementera ramkonventionen..	17
ARTIKEL 1	17
ARTIKEL 2	19
ARTIKEL 3	21
ARTIKEL 4	22
ARTIKEL 5	27
ARTIKEL 6	32
ARTIKEL 7	36
ARTIKEL 8	36
ARTIKEL 9	37
ARTIKEL 10	41
ARTIKEL 11	44
ARTIKEL 12	46
ARTIKEL 13	48
ARTIKEL 14	49
ARTIKEL 15	54
ARTIKEL 16	56
ARTIKEL 17	57
ARTIKEL 18	57

Förord

Sverige tar sina internationella åtaganden inom mänskliga rättigheter på stort allvar. Insatser och åtgärder för de nationella minoriteternas och andras mänskliga rättigheter pågår ständigt. Mänskliga rättigheter ska gälla för alla, överallt och utan undantag. Det återstår dock utmaningar innan Sverige helt och fullt kan leva upp till sina konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter.

Efterlevnaden av samernas, judarnas, romernas, sverigefinnarnas och tornedalingarnas rättigheter ska säkras. Det är en nationell angelägenhet att så sker och det är mitt och regeringens uppdrag att säkerställa att förutsättningarna finns för att Sverige ska nå målet. I detta arbete är de nationella minoriteternas egenmakt samt möjlighet till inflytande och delaktighet ett centralt fundament. Demokrati är inte majoritetens lag utan minoritetens skydd, som Albert Camus klokt sa.

Den diskriminering och rasism som personer som tillhör de nationella minoriteterna utsätts för måste bekämpas. Att våga, vilja och kunna tala sitt språk är en stor del av identiteten och det behövs sammanhang att mötas kring språket.

Det allmännas arbete med att stärka skyddet av de nationella minoriteternas rättigheter har på många sätt varit framgångsrikt och regeringen är angelägen om att den positiva utvecklingen fortsätter. Jag ser framför mig ett förstärkt skydd av våra fem nationella minoriteter i framtiden, och kommer därför att initiera en utredning för en stärkt minoritetspolitik. Under tiden avser regeringen att fortsätta att utveckla minoritetspolitiken. Vi har inte råd att arbetet avstannar under pågående utredning.

För ett systematiskt och kontinuerligt arbete för säkrad efterlevnad av mänskliga rättigheter krävs kontinuerlig uppföljning. Sveriges regering välkomnar en öppen dialog med Europarådet om de nuvarande och framtida utmaningarna på området. I dialogen välkomnar regeringen även möjligheten för de nationella minoriteterna att bidra med fler perspektiv genom att lämna in synpunkter till Europarådet.

Stockholm, juni 2016

Alice Bah Kuhnke
kultur- och demokratiminister

DEL I

Praktiska åtgärder vidtagna på nationell nivå för att följa upp resultaten från den tredje övervakningscykeln

---

Bakgrundsinformation

De fem nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Många av dem som tillhör en nationell minoritet talar något av minoritetsspråken meänkieli, jiddisch, romani chib, samiska och finska. Förstärkta rättigheter gäller för finska, samiska och meänkieli inom särskilda förvaltningsområden som idag omfattar 75 kommuner och 14 landsting. Dessa rättigheter innefattar bland annat att enskilda har rätt att använda sitt minoritetsspråk vid kontakter med förvaltningsmyndigheter vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med förvaltningsområdena samt rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på minoritetsspråken.

Förvaltningsområdena för meänkieli och samiska är främst belägna i norra Sverige och en majoritet av förvaltningsområdena för finska är belägna i Mälardalen och intilliggande områden. Romani chib och jiddisch är territoriellt obundna språk och omfattas således inte av förvaltningsområden.

Den svenska minoritetspolitikens utveckling

Regeringens ambition på det minoritetspolitiska området är hög; de nationella minoriteternas rättigheter ska säkras. Det av riksdagen antagna målet för politikområdet är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Det minoritetspolitiska målet är i sin tur uppdelat i tre delområden; diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.

För att det ska vara möjligt att uppnå målet är det nödvändigt att ambitionen och målsättningarna omsätts i insatser på ett flertal områden, vilket också är den inriktning som slås fast i regeringens strategi för de nationella minoriteterna. Strategin och Sveriges internationella åtaganden, tillsammans med de centrala författningarna på området, utgör utgångspunkterna i det fortsatta arbetet med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter.

Den nuvarande svenska minoritetslagstiftningen har varit i kraft sedan 2010. Arbetet med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter i förvaltningsområdena har utvecklats positivt sedan dess. Utvecklingen är tydligt kopplad till statsbidraget, aktiva samråd och informations- och utbildningsinsatser. Regeringen anser dock att det finns utmaningar i den nuvarande ordningen som behöver adresseras för att en positiv utveckling ska kunna fortsätta.

Mot bakgrund av de synpunkter som framkommit från olika håll finner regeringen att det finns skäl att agera. För att den positiva utvecklingen med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter ska kunna fortsätta avser regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att se över minoritetslagen och förtydliganden av vissa övriga åtgärder som aviserades inom ramen för regeringens proposition med strategi för de nationella minoriteterna.

I översynen avser regeringen även att se över behovet av ytterligare förtydliganden kopplat till Sveriges konventionsåtaganden för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter såväl inom som utanför förvaltningsområdena ses över. Inför översynen har samråd med de nationella minoriteterna genomförts. De nationella minoriteterna har även kunnat inkomma med ytterligare underlag under beredningen av utredningens direktiv.

Ett systematiskt förhållningssätt till internationell övervakning är en av förutsättningarna för ett proaktivt arbete med rättighetsfrågor. Regeringen anser att praktiska åtgärder är nödvändiga och att dessa ska vidtas med grund både i rekommendationer från internationella övervakningsorgan och i det som framkommer i nationella samråd. Systematiken i omhändertagandet av resultaten från övervakningscyklerna ska stärkas.

Nedan redogörs för de åtgärder som vidtagits sedan Sverige avgav sin tredje rapport till Europarådet i maj 2011.

A. Åtgärder för att publicera resultaten från den tredje övervakningscykeln: publicering, spridning och översättning till officiella språk och minoritetsspråk när detta är lämpligt

Rekommendationerna från den rådgivande kommittén och ministerkommittén har, liksom under den tredje övervakningscykeln, översatts till svenska. Dokumenten har publicerats på regeringens webbplats för mänskliga rättigheter. Den rådgivande kommitténs yttrande finns också tillgängligt på webbplatsen minoritet.se som, på regeringens uppdrag, drivs av Sametinget och som är en portal för information kring de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Den rådgivande kommitténs rekommendationer fanns också tillgängliga under uppföljningsmötet som genomfördes i mars 2013, se vidare nedan.

När den fjärde övervakningscykeln är avslutad avser regeringen att översätta ministerkommitténs rekommendationer till svenska och till de nationella minoritetsspråken för att sedan publicera dem på regeringens digitala plattformar.

B. Uppföljningsaktiviteter organiserade på nationell, regional och lokal nivå (inklusive aktiviteter som organiserats tillsammans med Europarådet)

I mars 2013 anordnades ett uppföljningsmöte avseende resultaten av den tredje övervakningscykeln av regeringen i samarbete med Europarådet. Syftet med mötet var att följa upp de synpunkter som framkommit i den senaste övervakningscykeln och diskutera hur Sverige lever upp till de åtaganden som följer av ramkonventionen. Vid mötet deltog representanter för de nationella minoriteterna och den rådgivande kommittén samt för Regeringskansliet, myndigheter och andra organisationer. Mötet kretsade kring frågor om det institutionella och rättsliga ramverket, utbildning för nationella minoriteter samt inflytande och delaktighet.

Ett liknande uppföljningsmöte är avsett att genomföras i samband med denna övervakningscykel i syfte att systematiskt omhänderta resultaten som från både denna process och motsvarande process för den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

Information om minoritetsorganisationers och andra civilsamhällesorganisationers delaktighet i implementeringen av ramkonventionen samt i förberedelserna av den fjärde rapporten

Av 5 § lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk följer att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor. De samråd som hålls med utgångspunkt i detta lagrum är centrala för att flytta positionerna på området framåt och för att gå från erkännande till egenmakt.

Genomförda samråd

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har sedan den 1 januari 2010 i uppdrag att följa upp efterlevnaden av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Myndigheterna lämnar årligen en rapport till regeringen om kommuners, landstings och statliga myndigheters tillämpning av lagen och efterlevnaden av ramkonventionen och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

I de årliga rapporterna har myndigheterna framhållit vikten av välfungerande samråd med de nationella minoriteterna i kommunerna. Utvecklingen har under perioden gått i positiv riktning men det finns fortfarande skillnader i möjligheten till inflytande beroende på var i landet man bor. Ett noterbart resultat är att det i 65 % av förvaltningskommunerna uppges att dialogen med minoriteterna varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten. Ett antal myndigheter har under rapporteringsperioden fått i uppdrag att

utveckla former för samråd och inflytande, däribland Skatteverket, Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan.

De 21 länsstyrelserna har i uppdrag att redovisa hur lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementeras i det egna arbetet. Inom ramen för länsstyrelsernas arbete är samråd med organisationer som företräder de nationella minoriteterna centralt för måluppfyllelsen. Arbetet har under de senaste åren utvecklats i positiv riktning. Även andra myndigheter, på lokal och nationell nivå, genomför kontinuerliga samråd med företrädare för de nationella minoriteterna i samband med de verksamheter som berör dem.

Regeringskansliet har genomfört årliga samrådsmöten med företrädare för de nationella minoriteterna där exempelvis efterlevnaden av ramkonventionen och språkstadgan berörts. Under rapporteringsperioden har ansvarigt statsråd (och i vissa fall ansvarig statssekreterare) genomfört ett årligt samråd med företrädare för samtliga nationella minoriteter och ett årligt samråd med respektive nationell minoritet.

Utöver dessa samråd genomförs samråd i särskilda frågor när behov uppstår. Exempel på detta är samråd på begäran av företrädare för de nationella minoriteterna och i beredningen inför översynen av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Det ansvariga departementet, Kulturdepartementet, har vidare genomfört ytterligare samråd. Exempelvis förs inom ramen för strategin för romsk inkludering en kontinuerlig dialog med en romsk referensgrupp. Det ansvariga statsrådet har även lett en rad dialoger kring upplevelser av rasism under satsningen ”Samling mot rasism” – bland annat med företrädare för judiska, samiska och romska organisationer. De synpunkter och erfarenheter som framkommit inom ramen för dessa dialoger ingår i beredningen och framtagandet av den nationella plan mot rasism och hatbrott som planeras under 2016.

Samråd inför rapporteringen

Inom ramen för förberedelserna för den fjärde rapporten hölls ett samråd med företrädare för nationella minoriteter i Stockholm den 22 mars 2016. Under samrådet uttrycktes bland annat en önskan om bredare politisk samverkan för ett kontinuerligt fortlöpande arbete med de nationella minoriteternas rättigheter. Den judiska och den romska minoriteten framhöll det allt hårdare samhällsklimatet som resulterat i att många judar och romer inte vågar vara öppna med sin identitet. Flera av företrädarna för de nationella minoriteterna anser att utvecklingen gällande språkundervisning går åt rätt håll men att förändringstakten är för långsam. Andra företrädare framförde att utbildningsfrågor inte utvecklas alls eller att ansatsen med modersmålsundervisning inte är lämplig för att bidra till minoritetsspråkens revitalisering. Synpunkter och inspel som framkom under samrådet har legat till grund för arbetet med denna rapport.

C. Information om andra åtgärder vidtagna för att främja medvetenhet om ramkonventionen

Av det sätt som Sverige har valt att genomföra ramkonventionen i nationell rätt (samlad lagstiftning för både ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk) följer att det främjande arbetet gällande medvetenheten om ramkonventionen främst tar sikte på att främja medvetenheten om de nationella minoriteternas rättigheter. Men arbetet tar även sikte på breda kunskapshöjande insatser kring de nationella minoriteterna, minoritetsspråken och minoriteternas kultur i hela samhället. De nationella minoriteternas rättigheter måste ses i ett samlat sammanhang, och därför genomförs kunskapshöjande och främjande insatser med en bred ansats.

Tillgänglig information om nationella minoriteters rättigheter

Av 3 § lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk följer att förvaltningsmyndigheter, när det behövs, på lämpligt sätt ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt lagen. Detta innebär ett aktivt ansvar att tillhandahålla information om de rättigheter som tillkommer de nationella minoriteterna. Kännedom om vilka rättigheter en person har är av största vikt för möjligheten att utkräva dem. Därför har ett antal insatser vidtagits, men det finns samtidigt ett behov av att vidta ytterligare åtgärder.

Allt fler kommuner, landsting, myndigheter och länsstyrelser informerar på sina webbplatser om minoriteters rättigheter på minoritetsspråken. 2014 års redovisning från Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget visar att samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena för samiska, meänkieli och finska på olika sätt har informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Andelen kommuner som inte ingår i ett förvaltningsområde men som likväl tillhandahåller motsvarande information har ökat sedan föregående år.

Kunskapshöjande insatser

På uppdrag av Institutet för språk och folkminnen (ISOF) och de samordnande och uppföljande myndigheterna Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län har TNS Sifo 2015 genomfört en attitydundersökning om de nationella minoriteterna. En liknande undersökning genomfördes 2010. Enligt den senaste undersökningen känner en tredjedel av Sveriges befolkning inte till någon av de nationella minoriteterna och ungefär samma förhållande gäller för minoritetsspråken. Samma undersökning visar att 81 procent av befolkningen anser att det är mycket viktigt eller ganska viktigt att samhället stödjer de nationella minoriteternas språk och kulturer. Tidigare undersökningar har påvisat liknande resultat.

Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län är ansvariga för informations- och kunskapshöjande insatser till framför allt kommuner och myndigheter. Exempelvis har ett antal informationsmaterial gällande bl.a. rätten till förskola och äldreomsorg tagits fram och distribuerats. Vidare har myndigheterna anordnat utbildningar och konferenser för att stärka kunskapen om grundskyddet och de skyldigheter som föreligger inom förvaltningsområdena.

Även de övriga 20 länsstyrelserna har genom uppdrag inom området ett ansvar för att sprida information, och under de senaste åren har en rad informationsinsatser genomförts för att öka kunskapen kring minoriteters rättigheter på lokal nivå.

Statens skolverk har tagit fram ett informationsmaterial kring undervisning på minoritetsspråk i skolan och förskolan för att ge skolans huvudmän bättre kunskap om skyldigheter samt för att kunna informera föräldrar om rätten till modersmålsundervisning. Skriften har uppdaterats i och med den nya bestämmelsen om slopade förkunskapskrav som infördes under 2015. Vidare har myndigheten nyligen lanserat sin nya webbplats om nationella minoriteter med lärarprofessionen som målgrupp.

Forum för levande historia är en myndighet under regeringen som bland annat har i uppdrag att motverka antiziganism och antisemitism. Myndigheten arbetar aktivt med informationsspridning och utställningar som rör den judiska och romska minoriteten.

Som framgår av Sveriges förra rapport är webbplatsen minoritet.se en viktig portal för information om lagstiftning, Europarådets konventioner och de nationella minoriteterna. Webbplatsen har uppdaterats under 2015 för att bli mer användarvänlig och tillgänglig och antalet unika besök på sidan har ökat, från ca 40 000 under 2013 till ca 110 000 under 2014 och ca 150 000 under 2015.

Regeringen tillsatte under 2014 Kommissionen mot antiziganism som ska komplettera och förstärka samhällets insatser mot antiziganism. Kommissionen ska bland annat samla och sprida kunskap, identifiera och förmedla goda exempel samt delta i den allmänna debatten.

Insatser för främjande av nationella minoriteters språk och kultur

Institutet för språk och folkminnen har bl.a. i uppdrag att genomföra språkvårdande insatser och sprida kunskap om de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Myndigheten har bland annat spridit kunskap och goda exempel kring språkvårdande insatser för romani chib. Statens kulturråd (Kulturrådet) fördelar sedan 2002 medel (verksamhetsbidrag och projektbidrag) för att främja nationella minoriteters språk och kultur. Kulturrådet fördelar också stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur och produktionsstöd till kulturtidskrifter som rör de nationella minoriteterna.

Kulturrådet bevakar även frågan om nationella minoriteters rättigheter inom ramen för kultursamverkansmodellen som är den modell som innebär att landstingen får ett utökat ansvar att fördela vissa statliga bidrag till lokal och regional kulturverksamhet.

Landstingen tar inom ramen för modellen fram regionala kulturplaner som utgör grund för Statens kulturråds länsvisa fördelning av medel. De regionala kulturplanerna ska tas fram efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Under 2016 har regeringen avsatt ca 1,3 miljarder kronor inom ramen för kultursamverkansmodellen. Under 2014 fastställde Statens kulturråd även nationella minoriteters kultur som en av fem prioriteringsgrunder för statsbidrag inom kultursamverkansmodellen.

DEL II

Åtgärder som bör vidtas omedelbart

Ministerkommittén har i sitt yttrande framfört särskilda rekommendationer där åtgärder bör vidtas omedelbart. I det följande kapitlet redogörs för hur dessa rekommendationer har implementerats.

Rekommendation 1: Effektiv tillämpning

Rekommendation från Europarådet: Fördubbla insatserna för en effektiv tillämpning av lagen om nationella minoriteter bland offentliga tjänsteleverantörer på lokal nivå i de berörda kommunerna; särskilt fokusera på språkutbildning, språkkunskaper i offentliga upphandlingsförfaranden och riktad rekrytering av personer som talar minoritetsspråk; regelbundet övervaka genomförandet av alla åtgärder och utvärdera effekten av dem för att säkerställa att de språkliga rättigheterna för personer som tillhör nationella minoriteter respekteras fullt ut.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk tillförsäkrar samtliga fem nationella minoriteter i Sverige särskilda rättigheter. Dessa rättigheter anger en miniminivå för arbetet med minoritetspolitiken. Regeringen anser att det är av yttersta vikt att de nationella minoriteternas rättigheter säkras.

Lagen reglerar bland annat det allmännas skyldighet att främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken, att stärka minoriteternas egenmakt och inflytande och att arbeta mot diskriminering. Minoritetslagens grundläggande skydd gäller i hela landet och för alla fem nationella minoriteter. I grundskyddet ingår bl.a. skyldigheten att informera och bemöta, att samråda och att främja språk och kultur. Regeringen har även åtagit sig att leva upp till de åtaganden som Europarådets minoritetskonventioner innebär.

Därutöver har kommuner och landsting efter anmälan hos regeringen möjlighet att ingå i ett förvaltningsområde för meänkieli, samiska eller finska. Inom förvaltningsområdet har tornedalningar, samer och sverigefinnar vissa utökade rättigheter – ett förstärkt skydd. För de merkostnader som detta innebär beviljas kommuner och landsting statsbidrag. Antalet kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena uppgick 2015 till 75 kommuner och 14 landsting. Totalt avsattes ca 73 miljoner kronor 2014 och ca 79 miljoner kronor 2015 för statsbidrag till kommuner och landsting i förvaltningsområden.

Arbetet med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter enligt det förstärkta skydd som finns i förvaltningsområdena har utvecklats positivt sedan 2010. Bland annat kan framsteg ses i påverkansmöjligheter genom samråd och utvecklingen gällande förskola och äldreomsorg. Samtidigt finns det skäl att anta en självkritisk hållning till implementeringen av minoritetspolitiken i detta avseende, särskilt då den service som erbjuds skiljer sig mellan de olika kommuner som ingår i förvaltningsområdena. Detta utöver de skillnader som är berättigade beroende på om en kommun ingår i ett förvaltningsområde eller inte.

Företrädare för de nationella minoriteterna har bl.a. vid samråd framfört synpunkter på genomförandet av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, men även i övrigt när det gäller omfattningen av och tydligheten i lagstiftningen. Det sistnämnda är även synpunkter som förvaltningskommunerna tydligt lyfter fram genom den uppföljning som görs på området.

Mot bakgrund av de synpunkter som framkommit från olika håll finner regeringen att det finns skäl att agera. För att den positiva utvecklingen med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter ska kunna fortsätta avser regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att se över minoritetslagen och förtydliganden av vissa övriga åtgärder som aviserades inom ramen för regeringens proposition med strategi för de nationella minoriteterna.

I översynen avser regeringen även att se över behovet av ytterligare förtydliganden kopplat till Sveriges konventionsåtaganden för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter såväl inom som utanför förvaltningsområdena ses över. Inför översynen har samråd med de nationella minoriteterna genomförts. De nationella minoriteterna har även kunnat inkomma med ytterligare underlag under beredningen av utredningens direktiv.

Åtgärder som avser riktad rekrytering av personer som talar minoritetsspråk

Inom ramen för regeringens strategi för romsk inkludering utsåg regeringen fem pilotkommuner som under 2012–2015 bedrivit utvecklingsarbete i samarbete med berörda myndigheter och romer. I april 2012 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att medverka i pilotverksamheten. Uppdraget är nationellt men har ett särskilt fokus på de fem pilotkommunerna. Arbetsförmedlingen har utsett fem pilotkontor (ett arbetsförmedlingskontor i respektive pilotkommun) som bärare av uppdraget lokalt. På varje pilotkontor har en kundresurs, med inriktning minoritet, anställts.

Skolverket och Socialstyrelsen har 2012–2016 haft i uppdrag att låta ta fram och tillgängliggöra utbildningar för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan enskilda individer och offentlig verksamhet. Dessa brobyggare är verksamma på lokal nivå i skolan, socialtjänsten och relaterade områden. Regeringskansliet har beviljat deltagande kommuner och landsting bidrag motsvarande 50 procent av lönekostnaden för respektive brobyggare. Regeringen gav i april 2016 Skolverket i uppdrag att i samverkan Socialstyrelsen fortsätta tillgängliggöra en gemensam utbildning för brobyggare 2016–2019 för att möjliggöra för fler brobyggare att delta i arbetet för romsk inkludering.

I de kommuner och landsting som ingår i ett förvaltningsområde är det vanligt förekommande att anställa en tjänsteman som ansvarar för samordningen i kommunens eller landstingets arbete. Dessa personer har ofta kompetens i minoritetsspråket och de nationella minoriteternas kultur. Samordnarrollen är betydelsefull i utvecklingen av arbetet inom den berörda organisationen.

Språkkunskaper i offentlig förvaltning

I 18 § lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk anges att en kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli eller samiska.

Representanter för de nationella minoriteterna har framfört att detta är en viktig fråga och rapporterar att det varit svårt att få gehör för krav på en äldreomsorg på minoritetsspråk i den utsträckning man efterfrågar. De samordnande och uppföljande myndigheterna Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har konstaterat att för den sverigefinska och samiska minoriteten är tillgången till äldreomsorg på minoritetsspråk bristfällig medan situationen för tornedalingarna ser bättre ut.

Mot bakgrund av detta fick Socialstyrelsen 2015 i uppdrag att överväga om förvaltningskommunerna för finska, meänkieli och samiska har behov av mer effektivt kunskapsstöd för att fler äldre ska kunna få sin rätt till äldreomsorg tillgodosedd.

Socialstyrelsen konstaterar i sin rapportering av uppdraget att kommunerna har olika förutsättningar att uppfylla lagens intentioner. Kommunens invånarantal och geografiska storlek samt storleken på den lokala minoritetsgruppen är faktorer som påverkar möjligheten att erbjuda äldreomsorg på minoritetsspråk, liksom långa geografiska avstånd i kommunen. Det är svårt att skapa särskilda avdelningar för ett visst språk om det är få äldre som efterfrågar en plats och det finns ett begränsat utbud av personal med kunskaper i minoritetsspråk. Socialstyrelsen pekar även på problem i form av bristande kunskap om lagen om nationella minoriteter hos såväl anställda som hos folkvalda samt brist på information översatt till minoritetsspråk riktad till de äldre och deras anhöriga.

Mot bakgrund av detta har regeringen gett Socialstyrelsen ett nytt uppdrag att under 2016 komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre* med information om de nationella minoriteternas rättigheter, samt översätta skriften till samiska, meänkieli och finska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att skriften samt information om de nationella minoriteternas rättigheter sprids till berörda kommuner. Arbetet ska redovisas senast den 10 oktober 2016.

Bestämmelser om upphandling

2015 inrättade regeringen en ny myndighet för att förbättra det statliga upphandlingsstödet. I myndighetens uppdrag ligger bland annat att samråda med olika intressenter och i detta uppdrag kan anses ligga samråd om hur man bäst kan verka för att främja användandet av minoritetsspråk inom den offentliga upphandlingen. Det ligger även i myndighetens uppdrag att inom ramen för den upphandlingsstödjande verksamheten upplysa de upphandlande myndigheterna om deras skyldigheter enligt lagen, även beträffande språkrav i offentliga upphandlingar.

En strategiskt genomförd upphandling är en förutsättning för att kunna tillhandahålla en god äldreomsorg. Detta gäller även äldreomsorgen för nationella minoriteter. Upphandlingsmyndigheten har haft regeringens uppdrag att förstärka upphandlingskompetensen hos myndigheter som upphandlar verksamhet som berör äldre och personer med funktionsnedsättning. Syftet är att höja medvetenheten om hur kvalitativa aspekter kan beaktas under upphandlingen samt att öka kunskaperna om hur man tillgodoser behovet av individuellt utformade stödinsatser, vilket i sin tur ökar möjligheterna för alla äldre att kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag.

Bestämmelser om upphandling i Sverige finns i huvudsak i tre lagar, lagen om offentlig upphandling, lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Lagarna grundar sig på EU-direktiv. Under 2014 antogs tre nya direktiv som i Sverige kommer att implementeras genom en ny lag om offentlig upphandling, en ny lag om upphandling inom försörjningssektorerna och en helt ny lag om upphandling av koncessioner. Arbetet pågår för närvarande i Regeringskansliet med att ta fram en proposition med förslag till de tre nya lagarna.

Rekommendation 2: Läraryrsörjning

Rekommendation från Europarådet: Stärk insatserna för att lösa bristen på lärare i minoritetsspråk och på lärare som kan tillhandahålla tvåspråkig och flerspråkig undervisning; arbeta strategiskt i samråd med representanter för nationella minoriteter för att säkerställa att adekvat högre utbildning anordnas inom detta område och att minoritetsspråklärare är ett attraktivt yrke; vidta särskilda åtgärder för att locka studenter att studera till minoritetsspråklärare;

Revitalisering av minoritetsspråken är en pelare i regeringens minoritetspolitik. För att säkra språkens fortlevnad och utveckling krävs insatser på flera olika områden, men utbildningsområdet intar en särställning då kvalitativ och anpassad utbildning på alla nivåer är en förutsättning för möjligheten att utveckla och återta sitt språk. Tillgång till lärare är en förutsättning för utbildning och läraryrsörjningen är därför en central utmaning.

Åtgärder för att stärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk

Läraryrs- och förskolläraryrsutbildningen och läraryrkets attraktivitet är en prioriterad fråga för regeringen och här ingår frågan om läraryrsörjningen gällande lärare i de nationella minoritetsspråken. Flera av de nationella minoritetsspråken är i dag ämnen vid högskolan med få studenter. Det är oroande eftersom det behövs lärare i skolväsendet som kan undervisa i språken och på språken för att de nationella minoritetsspråken ska kunna fortleva och utvecklas och för att barn och ungdomar ska kunna få undervisning i sitt minoritetsspråk.

För att trygga lärarförsörjningen för de nationella minoritetsspråken gavs 2013 vissa universitet och högskolor särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i samiska, romani chib, meänkieli och finska.

Regeringen flyttar från och med 2016 ansvaret för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i språket meänkieli från Stockholms universitet till Umeå universitet mot bakgrund av Europarådets rekommendation och minoriteternas önskemål att utbildning i språket och lärarutbildning i meänkieli bör koncentreras till ett universitet i Sverige. Eftersom Umeå universitet har nationellt ansvar för språket ansågs det logiskt att förlägga ämneslärarutbildningen dit. Stockholms universitet har fortvarigt ett nationellt ansvar för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i finska. Umeå universitet har även ett uppdrag att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i samiska. Södertörns högskola har motsvarande uppdrag för romani chib. Lunds universitet har sedan tidigare ett särskilt åtagande för utbildning i jiddisch.

Från och med 2016 och framåt tillför regeringen ytterligare 1,5 miljoner kronor för ämneslärarutbildningen vilket innebär att språken finska, meänkieli, samiska och romani chib tilldelas 2 miljoner kronor per språk årligen.

I arbetet med utvecklingen av utbildningen ska lärosätena ta hänsyn till de särskilda behov och förutsättningar som respektive språk har samt föra en dialog med berörda företrädare för de nationella minoriteterna. Lärosätena ska samverka med berörda aktörer i Sverige, och när det är relevant, i andra länder som har erfarenhet av arbete med berört språk. Regeringen följer noga utvecklingen och avser att återkomma i frågan om utvärdering av det särskilda åtagandet.

Stockholms universitet beviljades i juni 2013 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i finska som modersmål. Utbildningen startade hösten 2015. 24 personer sökte till utbildningen och en person antogs. Umeå universitet beviljades i juni 2014 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i samiska som modersmål. Utbildningen fanns tillgänglig hösten 2015 men hittills har ingen person antagits.

Varje lärosäte ska i årsredovisningen redogöra för hur arbetet med att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildningarna i minoritetsspråken fortlöper.

Regeringen är medveten om de långa ledtider som finns när det gäller att bygga upp lärarutbildningar och examinera studenter i de ordinarie strukturerna i högskoleväsendet. Det faktum att de utbildningar som har erhållit examenstillstånd har få sökande är en huvudledning till att även få studenter har påbörjat ämneslärarutbildningarna. Detta är problematiskt för lärarförsörjningen i nuläget och därför har regeringen gett Statens skolverk i uppdrag att, som ett komplement till ämneslärarutbildningarna, genomföra

insatser för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk på kort sikt. I uppdraget ingick vid uppdragstidpunkten att se till att minst tolv personer blir verksamma som modersmållärare i de nationella minoritetsspråken. Detta gällde språken samiska, finska och meänkieli.

I september 2014 utökade regeringen uppdraget till att även omfatta romani chib och förlängde samtidigt det befintliga uppdraget avseende samiska, finska och meänkieli. Antalet personer som har påbörjat utbildningen är högre än förväntat. I juni 2015 beslutade regeringen att ge Skolverket i uppdrag att fördela bidrag till de huvudmän som har deltagare i utbildningarna. Detta i syfte att stimulera deltagande i insatserna.

Ytterligare information finns under artikel 12 i del III.

Rekommendation 3: Sametingets deltagande i beslutsprocesser

Rekommendation från Europarådet: Vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att Sametinget kan delta effektivt i beslutsprocesser inom alla områden som rör samerna, bland annat offentliga angelägenheter som samhällsplaneringen och rennäringen samt frågor som rör utbildning och kultur.

Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt organ för det samiska folket i Sverige. Enligt regeringsformen ska det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas. Sametinget och det samiska folket har därför en särskild ställning i samhället och Sametinget är centralt när det gäller det samiska folkets möjlighet att utöva självbestämmande.

Regeringen har en förhöjd ambitionsnivå inom samepolitiken. En förutsättning för att möta denna ambition och för att utveckla den framtida samepolitiken är den pågående fördjupade dialogen som regeringen och Sametinget har viktig för att komma framåt i samepolitiska frågor.

Utöver detta har Sametinget och Regeringskansliet regelbundna kontakter och möten för att diskutera aktuella frågor. Bland dessa möten är den årliga myndighetsdialogen viktig för regeringens uppföljning och styrning av myndigheten Sametinget.

Vidare har regeringen från 2015 stärkt Sametingets förvaltningsanslag med 2 miljoner kronor samt ökat bidraget till samisk kultur med 1 miljon kronor. I och med att Sametinget tillförs ytterligare medel till förvaltningsanslaget ges ökade möjligheter för Sametinget att vara en aktiv part i arbetet inom politiken för det samiska folket.

Regeringen har även tillsammans med Sametinget anordnat ett dialogmöte om rasism mot samer. Företrädare för samiska partier och organisationer samtalande med kultur- och demokratiministern om rasism mot samer för att få en bild av de huvudsakliga utmaningar som finns och hur vi bäst kan möta dessa (se även artikel 6 under del III).

Eftersom Sametinget inte bara är ett folkvalt organ utan även en myndighet under regeringen har Sametinget enligt lag inte bara en rättighet utan även en skyldighet att svara på remisser, och ges då tillfälle att yttra sig i en mångfald av frågor.

Sametingets deltagande i beslutsprocesser som rör samhällsplanering

Enligt 2 kap. 4 § sametingslagen är en av Sametingets uppgifter att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten. Enligt gällande lagstiftning såsom skogsvårdslagen, minerallagen, plan- och bygglagen och miljöbalken, finns en skyldighet att samråda med Sametinget och/eller berörd sameby innan beslut fattas.

Sametingets deltagande i beslutsprocesser som rör rennäring

Sametinget är förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur. Sametinget har därmed ett särskilt ansvar för frågor rörande rennäringen i Sverige. Exempelvis besvarar Sametinget remisser och är samrådspart avseende rennäringens frågor. Sametinget fattar även beslut om rovdjursersättning, prisstöd och katastrofskadeersättning.

Sametingets deltagande i beslutsprocesser som rör utbildning

Sameskolstyrelsen är en statlig myndighet som inrättades år 1981. Sameskolstyrelsen är huvudman för de fem sameskolorna i Sverige i Karesuando, Kiruna, Gällivare, Jokkmokk och Tärnaby. Sameskolan är en utbildningsform som är likvärdig med grundskolans årskurs 1–6 men med det särskilda målet att de elever som deltar i utbildningen även får undervisning om och i samisk kultur, traditioner och det samiska språket. Myndigheten Sameskolstyrelsen leds av en nämnd vars fem ledamöter utses av Sametinget.

Offentliga medel till samisk kultur

Som förvaltningsmyndighet för samisk kultur har Sametinget en viktig uppgift att bidra till utvecklingen av ett starkt och av mångfald präglat samiskt konst- och kulturliv. Till uppgiften hör särskilt att besluta om fördelningen av statens bidrag till samisk kultur. Statens anslag för *bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* har en särskild anslagspost för samisk kultur. Från och med 2016 har denna förstärkts permanent med 1 miljon kronor och uppgår därmed till drygt 15 miljoner kronor. Enskilda och t.ex. föreningar, organisationer, institutioner, bolag och stiftelser kan söka bidrag. Bidrag kan ges till både projekt och verksamheter som verkar i linje med Sametingets kulturpolitiska handlingsprogram.

Statens kulturråd fördelar bidrag för att främja nationella minoriteters språk och kultur samt stöd till utgivning av nationella minoriteters litteratur och kulturtidskrifter. Dessa stöd omfattar även samisk kultur.

DEL III

Ytterligare åtgärder som vidtagits för att implementera ramkonventionen

---

ARTIKEL 1

Skyddet av nationella minoriteter och av de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter och faller som sådant inom ramen för internationellt samarbete.

Skyddet av de nationella minoriteterna och av de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter och faller som sådant inom ramen för internationellt samarbete.

De mänskliga rättigheterna gäller alla, överallt, utan undantag. Att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter är en självklar princip som trots dess universalitet ännu inte är verklighet. Därför är arbetet för mänskliga rättigheter högt prioriterat för Sveriges regering. Regeringens mål för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Målet för politiken avseende nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Målet ska följas upp inom delområdena diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.

Utgångspunkten för Sveriges politik för mänskliga rättigheter är att den svenska rättsordningen ska stå i överensstämmelse med de konventioner som Sverige har anslutit sig till och att konventionsåtagandena ska beaktas vid tillämpningen av svensk rätt inom hela den offentliga verksamheten, såväl inom stat som inom kommuner och landsting.

Kränkningar av mänskliga rättigheter som drabbar enskilda individer kan hänga samman med samhällsliga strukturer. Därför vilar arbetet på två ben – dels att stärka individers åtnjutande av sina rättigheter, dels att bekämpa ojämlikhet och normer som ligger till grund för att människor behandlas olika.

Sverige ska vara en röst i världen för allas rätt till sina mänskliga rättigheter. Arbetet för mänskliga rättigheter ska vara sammanhållet och systematiskt. De internationella konventionerna ska omsättas i konkreta åtgärder.

En ny strategi för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige

De internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter som Sverige har anslutit sig till innebär att regeringen har förbundit sig att säkerställa att dessa folkrättsliga åtaganden följs och får genomslag i lagstiftning och andra offentliga åtaganden. Ansvaret

för detta ligger på alla delar av det allmänna, såväl den nationella som den regionala och kommunala nivån.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en ny strategi för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige. Strategin kommer att utarbetas mot bakgrund av betänkandet från delegationen för mänskliga rättigheter samt utvärderingen av regeringens andra handlingsplan för mänskliga rättigheter. Vidare kommer synpunkter och rekommendationer som Sverige mottagit från internationella granskningsorgan bland annat inom Europarådet och FN, liksom från det civila samhället och andra aktörer, att beaktas i arbetet.

En viktig del av den kommande strategin är bedömningen att en oberoende nationell institution bör inrättas med uppgift att skydda och främja de mänskliga rättigheterna i enlighet med Paris-principerna (*Principles relating to the Status of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights*).

Urfolket samerna

Den särskilda ställning som urfolket samerna och det folkvalda parlamentet Sametinget har i samhället ska respekteras och de rättigheter som följer av denna ställning ska stärkas. För att främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv och stärka samernas rätt till självbestämmande behöver arbetet förstärkas och ytterligare steg tas. Regeringen värnar ett samiskt samhällsliv med framtidstro.

Regeringen avser därför att med en höjd ambitionsnivå fortsätta arbetet inom politiken för det samiska folket. Grunden är att stärka samiskt inflytande och delaktighet bl.a. genom självbestämmande och genom en formaliserad dialog med regeringen. I frågor av väsentlig betydelse för det samiska folket ska de, formaliserat, involveras i processen inför beslut. Sametinget spelar en avgörande roll. För att möjliggöra denna utveckling har regeringen förstärkt Sametingets anslag.

Centralt för regeringens politik för det samiska folket är också arbetet med en nordisk samekonvention. Regeringen har därför intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv.

Vidare kommer regeringen, i enlighet med vad Sverige meddelat FN:s råd för mänskliga rättigheter, att arbeta i riktning mot en ratifikation av konventionen ILO 169. En ratifikation av konventionen ILO 169 är dock ytterst en fråga för riksdagen att besluta om.

Regeringens strategi för romsk inkludering

I februari 2012 beslutade regeringen skrivelsen *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032*. Det övergripande målet för den tjugoåriga strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-

rom. Strategin utgår från de mänskliga rättigheterna med särskild betoning på principen om icke-diskriminering.

Strategin innehåller mål och åtgärder inom bl.a. utbildning, arbete, bostad och hälsa. Målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap och är utsatta för diskriminering. Kvinnor och barn är särskilt prioriterade. Centralt i arbetet för romsk inkludering är att överbrygga den förtroendeklyfta som finns mellan romer och det offentliga och som hindrar romer från att delta fullt ut i samhället.

Under perioden 2012–2015 avsattes ca 60 miljoner kronor för genomförandet av strategin. Under perioden genomfördes en särskild satsning med pilotverksamhet i fem kommuner med syfte att påskynda utvecklingen på lokal nivå.

På uppdrag av regeringen har Länsstyrelsen i Stockholms län i samarbete med Folkhälso-myndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Statens skolverk, Arbetsförmedlingen, Diskrimineringsombudsmannen och romska sakkunniga gjort en nulägesbeskrivning av situationen för romer i de fem kommuner som ingått i pilotverksamheten. Nulägesbeskrivningen visar att det har gjorts framsteg i utvecklingen mot att nå strategins mål men att det går långsamt och att myndigheter och kommuner behöver riktade uppdrag med finansiering för att situationen ska kunna förändras. Efterföljande rapportering från Länsstyrelsen i Stockholm visar på att allt fler kommuner arbetat med långsiktigheten i verksamheten och hur erfarenheter och metoder kan implementeras i ordinarie strukturer. Samtliga kommuner har utvecklat olika samrådsmodeller för att stärka den romska delaktigheten i arbetet.

Nulägesbeskrivningen ligger, tillsammans med övriga myndigheters rapportering av arbetet, till grund för det fortsatta arbetet med strategin under perioden 2016–2019 och för kommande uppföljningar av arbetet. Regeringen avser att avsätta 58 miljoner kronor för arbetet under 2016–2019 under förutsättning att riksdagen beslutar om medel. I början av 2016 utlystes bidrag för utveckling av kommunal verksamhet för romsk inkludering för att ge möjlighet för ytterligare kommuner att delta i arbetet. Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för att samordna och följa upp insatserna.

Regeringen anser att det är viktigt att säkerställa långsiktighet i myndigheters och kommuners arbete med romsk inkludering. Fler samhällsaktörer behöver involveras i arbetet. I dialog med romska företrädare, myndigheter och kommuner utformas nya insatser under våren 2016 som ska stärka arbetet med strategin.

ARTIKEL 2

Bestämmelserna i denna ramkonvention skall tillämpas i god tro, i en anda av förståelse och tolerans samt i enlighet med principerna om gott grannförhållande, vänskapliga relationer och samarbete mellan stater.

Arbete för samers rättigheter och internationellt samarbete

Centralt för regeringens politik för det samiska folket är arbetet med en nordisk samekonvention och Sverige inledde förhandlingarna 2011.

En viktig del i förhandlingsarbetet är dess förankring hos det samiska folket. Ledamöterna i delegationen som för svensk räkning förhandlar den nordiska samekonventionen består både av representanter från Regeringskansliet och från Sametinget. Förhandlingarna kring en nordisk samekonvention utgör ett viktigt arbete för tillskapandet av folkrätt. Folkrätt som i allra högsta grad rör det samiska folket. Det är därför viktigt att förhandlingsarbetet kan ske så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Det samiska folket lever i tre olika länder men dess intressen vad gäller arbetet med en nordisk samekonvention kan anses vara gemensamma. Det faktum att samerna lever i tre länder och med tre olika sameting gör dock att samordning av det samiska folkets ståndpunkter, genom dess folkvalda företrädare, inte är helt okomplicerat. Regeringskansliet har därför avsatt särskilda medel till Samiskt parlamentariskt råd. Genom Samiskt parlamentariskt råd har det samiska folket ett naturligt samarbetsorgan.

Regeringen har intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv med minsta möjliga hinder av landgränserna.

Det nordiska samarbetet sker även genom Nordiskt ämbetsmannaorgan för samiska frågor (NÄS), där även sametingen deltar. NÄS är beredande organ för möten mellan nordiska ministrar ansvariga för samiska frågor och sametingspresidenterna. Under 2016 äger både NÄS-mötet samt minister- och presidentmötet rum i Stockholm. Under det senare mötet ska också Nordiskt samiskt språkpris, Gollegiella, delas ut.

Nordiskt samiskt språkpris, Gollegiella, har instiftats av ministrarna ansvariga för samiska frågor och sametingspresidenterna i Norge, Sverige och Finland. Språkpriset utdelas vartannat år från och med år 2004 och ska medverka till att främja, utveckla eller bevara det samiska språket i Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Gollegiella tilldelas enskilda eller organisationer som utmärkt sig genom betydelsefull insats för att främja, utveckla eller bevara det samiska språket. 2016 är Sverige värdland för utdelningen av priset och regeringen har uppdragit åt Sametinget att administrera samt utbetala prismedlen för Gollegiella. Prisutdelningen sker i november 2016 i Stockholm.

Vidare har Sametinget sedan 2013 haft ordförandeskapet i Samiskt parlamentariskt råd. I februari 2014 anordnades, för fjärde gången i ordningen, parlamentarikerkonferensen i Umeå. På konferensen, som sammanträder vart tredje år, deltar samtliga parlamentsledamöter från de tre sametingen samt en observatör från de ryska samerna. Konferensen i Umeå resulterade i Umeådeklarationen. Deklarationen tar upp ett flertal olika sakområden och riktar uppmaningar mot länderna där det samiska folket lever. Vidare antogs en deklARATION om Nordisk samekonvention som tydliggör Sametingens hållning i fråga om

förhandlingarna om en framtida nordisk samekonvention. Regeringen välkomnar detta arbete.

Därutöver har Sametinget deltagit i svenska delegationer i internationella forum som rör samiska frågor, t.ex. FN:s världskonferens för urfolk (WCIP)2014 och tolfte partsmötet för Konventionen om biologisk mångfald. På FN:s permanenta urfolksforum i maj 2016 i New York deltog förutom representanter från Sametinget även det ansvariga departementets, Kulturdepartementets, statssekreterare. Regeringen ämnar fortsätta samverka med Sametinget i det internationella arbetet. Det finns ett pågående arbete på departements- och myndighetsnivå mellan Sverige, Norge och Finland i syfte att utveckla en samsyn och få till stånd ett samarbete kring läromedel för samer. Detta arbete pågår i syfte att de tre länderna ska utarbeta och gemensamt komma överens om en prioriteringslista som ska förankras inom politiken i de tre länderna. Detta arbete beräknas vara klart våren 2016.

Internationellt arbete för romers rättigheter

Sverige deltar aktivt i arbetet inom ramen för EU:s ramverk för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, och rapporterar årligen om hur arbetet med den svenska strategin genomförs. Sedan 2012 sker arbetet bl.a. genom det nätverk med nationella kontaktpunkter för romsk inkludering som inrättats av EU-kommissionen. Syftet är att driva på medlemsstaternas arbete med respektive strategi för romsk inkludering genom att ge stöd och skapa möjligheter till erfarenhetsutbyte och fördjupade diskussioner mellan de olika ländernas regeringskanslier.

Sverige deltar även årligen i möten med CAHROM (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues) som svarar direkt mot Europarådets ministerkommitté. Kommittén ska bland annat analysera genomförandet av medlemsstaternas nationella politik och bidra till tematiska utbyten av erfarenheter och god praxis.

Nordisk ämbetsmannagrupp för minoritetsfrågor

Den nordiska ämbetsmannagruppen för minoritetsfrågor har sammanträtt under rapporteringsperioden. Syftet med ämbetsmannagruppen är att utbyta idéer och erfarenheter mellan de nordiska ländernas regeringskanslier. Detta för att möjliggöra en kunskapsöverföring mellan länderna.

ARTIKEL 3

3.1 Var och en som tillhör en nationell minoritet skall ha rätt att fritt välja att behandlas eller inte behandlas som sådan och ingen nackdel skall följa av detta val eller av utövandet av de rättigheter som är förbundna med detta val.   3.2 De som tillhör nationella minoriteter får utöva de rättigheter och åtnjuta de friheter som följer av de principer som anges i denna ramkonvention enskilt och i gemenskap med andra.

Såsom Sverige har rapporterat tidigare, har var och en som tillhör en nationell minoritet rätt att själv välja att behandlas eller inte behandlas som tillhörande en nationell minoritet. Ett sådant val är inte förknippat med några nackdelar eller skyldigheter enligt svensk rätt. Det finns inte heller några bestämmelser i svensk lagstiftning som hindrar personer som tillhör en nationell minoritet, vare sig enskilt eller i grupp, från att åtnjuta de friheter som anges i denna ramkonvention. Tillhörigheten till en eller flera av de nationella minoriteterna avgörs baserat på hur individen själv identifierar sig, och därmed ligger valfriheten i detta avseende hos individen själv.

Definition av nationella minoriteter

Begreppet nationell minoritet är som sådant inte definierat i svensk lagstiftning. Som angivits och redovisats i Sveriges tidigare rapporter angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter är de kriterier som bör vara uppfyllda för att en grupp ska betraktas som nationell minoritet angivna i regeringens proposition *Nationella minoriteter i Sverige*. Detta ställningstagande gäller alltså. Sverige har inte erkänt någon ytterligare grupp som nationell minoritet. De fem grupper som utgör nationella minoriteter i Sverige är fortsatt samer – som också är erkända som ett folk i regeringsformen – sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar.

I regeringens proposition om den minoritetspolitiska strategin tog regeringen ställning till om erkännande av ytterligare minoriteter skulle kunna vara aktuellt. Grupper som då diskuterades var finlandssvenskar och älvdalingar. Regeringen fann inte skäl att utöka antalet erkända nationella minoriteter eller minoritetsspråk. Erfarenheter visar att de åtgärder som hittills vidtagits för att bevara de redan erkända minoritetsspråken och att skydda de erkända minoriteterna inte har varit tillräckliga för att leva upp till lagstiftarens intentioner och att ytterligare insatser kommer att behövas. De planerade minoritetspolitiska insatserna måste därför koncentreras till att aktivt bevara de erkända minoritetsspråken och att skydda de erkända minoriteterna, så att Sverige lever upp till redan gjorda folkrättsliga åtaganden.

ARTIKEL 4

4.1	Parterna åtar sig att tillförsäkra personer som tillhör en nationell minoritet rätt till likhet inför lagen och till lika skydd av lagen. I detta hänseende skall all diskriminering på grundval av tillhörighet till en nationell minoritet vara förbjuden.
4.2	Parterna åtar sig att där så är nödvändigt vidta lämpliga åtgärder för att inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet främja fullständig och effektiv jämlikhet mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen. I detta hänseende skall parterna ta vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna för de personer som tillhör nationella minoriteter.
4.3	De åtgärder som vidtas i enlighet med punkt 2 skall inte betraktas som en diskriminerande handling.

Arbetet mot diskriminering

I arbetet med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter är arbetet mot diskriminering prioriterat. Expertkommittén och ministerkommittén har båda påpekat vikten av stärkt skydd mot diskriminering för personer som tillhör de nationella minoriteterna.

Målet för regeringens politik mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering. Regeringen vill se ett Sverige där alla människor erkänns för vilka de är, får rätt att definiera sig själva och har tillgång till lika rättigheter. I ett sådant Sverige finns det ingen plats för diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet. Antisemitism, antiziganism, islamofobi, afrofobi, rasism mot samer, homofobi, transfobi och funkofobi är uttryck för och tecken på ett samhälle där människor förnekas rätten att vara sig själva fullt ut. Diskriminering hindrar människor från att fullt ut delta i samhället, vilket ger upphov till samhällsekonomiska förluster och utanförskap. Därför ska detta bekämpas. Diskrimineringslagen är ett centralt verktyg i detta arbete och ska stärkas.

Antalet anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) om diskriminering av judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar har under 2014 bedömts vara minst 77, vilket är en ökning jämfört med 2013. Liksom tidigare bedöms merparten av anmälningarna röra diskriminering av romer. Enligt DO är dock mörkertalet sannolikt stort. Antalet domar eller förlikningar utifrån förbuden i diskrimineringslagen som rör någon av de nationella minoriteterna är fortsatt få.

Ungefär hälften av kommunerna inom förvaltningsområdena och övriga myndigheter har utbildat sin personal om diskrimineringsfrågor. Kommuner och landsting utanför förvaltningsområdena har i lägre utsträckning utbildat sin personal men skillnaden mellan kommuner och landsting inom respektive utanför förvaltningsområdena är relativt liten. Upplevelsen av diskriminering eller trakasserier hos nationella minoriteter är trots det stor. Av de 273 minoritetsrepresentanter som under 2014 besvarat ett öppet frågeformulär på webbplatsen minoritet.se, hade 40 procent under det senaste året upplevt att de utsatts för diskriminering eller trakasserier på grund av sin nationella minoritetstillhörighet.

Regeringen ser behov av att ytterligare stärka lagstiftningen som rör diskriminering för att den ska bli så effektiv och heltäckande som möjligt. 2014 utsågs en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras. Utredaren ska bland annat utreda och ge förslag som säkerställer goda förutsättningar för personer som utsätts för diskriminering att tillvarata sina rättigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2016.

För att förbättra förutsättningarna för att fler individer som utsätts eller riskerar att utsättas för diskriminering får sina rättigheter tillvaratagna har regeringen stärkt arbetet mot diskriminering på nationell, regional och lokal nivå genom ökade resurser till DO samt till

lokala verksamheter mot diskriminering. DO:s anslag höjdes med 10 miljoner kronor årligen från och med 2016.

DO har i sitt arbete identifierat prioriterade områden, bland annat lika rättigheter och möjligheter för judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Inom detta område pågår ett projekt med syfte att utveckla kunskap om diskriminering av samer som urfolk och utifrån upplevda erfarenheter utveckla ett långsiktigt arbete för en förändring och för samers lika rättigheter och möjligheter.

DO deltar i arbetet för romsk inkludering och bedriver ett särskilt arbete med inriktning på diskriminering av romer. Under 2013 inledde myndigheten ett arbete med att öka romers tillgång till lika rättigheter och möjligheter inom socialtjänsten och på bostadsmarknaden.

Aktiva åtgärder

I mars 2016 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter. I propositionen föreslås ändringar i diskrimineringslagen. Ändringarna innebär bl.a. att arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet och utbildningsområdet ska omfatta samma diskrimineringsgrunder som diskrimineringsförbudet, dvs. alla sju grunder i diskrimineringslagen. Vidare anvisas ett övergripande ramverk för arbetet med aktiva åtgärder, som innebär en metod för hur arbetet ska bedrivas, medan utformningen av de konkreta åtgärderna överlämnas till arbetsgivare respektive utbildningsanordnare att utforma i samverkan med arbetstagare respektive studenter, elever och barn. Det föreslås också att lönekartläggning för jämställda löner ska göras varje år istället för vart tredje.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017. Riksdagen väntas fatta beslut om propositionen under första halvåret 2016.

Utbildning

En viktig del av att främja de mänskliga rättigheterna för personer som tillhör de nationella minoriteterna är tillgång till utbildning. Dessa åtgärder redovisas under artiklarna 12 och 14.

Hälsa

Regeringen har tillsatt en kommission för jämlik hälsa. Kommissionen ska lämna förslag som kan bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar. Kommissionens huvudsakliga fokus är hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper i samhället, men även andra hälsoskillnader ska beaktas, t.ex. skillnader mellan de nationella minoriteterna och den övriga befolkningen.

2015 gavs ett uppdrag till Sametinget att genomföra en kunskapssammanställning avseende psykosocial ohälsa hos det samiska folket i Sverige. Kunskapssammanställningen

ska påvisa eventuella behov av fortsatt forskning och kunskapsinhämtning. Det ska också utgöra ett kunskapsstöd för Folkhälsomyndigheten och berörda landsting i arbetet med att utforma insatser på det psykosociala området på ett ändamålsenligt sätt. Arbetet ska ske i samråd med Folkhälsomyndigheten samt med forskare och praktiker på området.

Under 2015 beviljade även regeringen Jämtlands läns landsting, Västerbottens läns landsting och Norrbottens läns landsting 600 000 kronor för ett projekt som ska resultera i en skriftlig överenskommelse om samverkan för psykisk hälsa i svenska delen av Sápmi. Överenskommelsen ska också omfatta en åtgärdsplan med åtgärder på både kort och lång sikt samt en plan för uppföljning, kvalitetssäkring och utvärdering. Projektet ska genomföras i dialog med Sametinget och efter samråd med Svenska samernas riksförbund (SSR).

Det finns idag otillräcklig kunskap om situationen för personer med funktionsnedsättning från den nationella minoritetsgruppen samer. Regeringen har därför fattat beslut om att bevilja Nordens Valfärdscenter medel för att genomföra en studie om hur livssituationen för samer med funktionsnedsättning och deras anhöriga i de samiska förvaltningskommunerna ser ut. Studien kommer att inkludera en enkät till de samiska förvaltningskommunerna med frågor om LSS-insatser och behov på samiska språket, kunskap om samiskt liv och kultur bland de olika personalgrupperna, riktad verksamhet till samisk befolkning och funktionshindersperspektiv inom detta, boende och färdtjänst i relation till behov hos samisk befolkning, hemsjukvård, förskola och skola, kopplingen till särskilt stöd och specialpedagogik samt arbete och sysselsättning. Studien ska slutredovisas den 15 januari 2017.

Särskilda insatser för romers rättigheter

Inom ramen för regeringens strategi för romsk inkludering redovisade Folkhälsomyndigheten 2015 en fördjupad studie om romska flickors och kvinnors hälsosituation och livssituation. Arbetet har utförts i samråd med företrädare för romska flickor och kvinnor som har bidragit med en gedigen kunskap om vilka frågor som är relevanta att undersöka i studien. Studien bekräftar i stor utsträckning den bild som tidigare studier har visat om att romska flickor och kvinnor upplever att de blir sämre bemötta av olika aktörer i samhället, att de hyser lägre förtroende för olika samhällsfunktioner och att de har sämre hälsa jämfört med den totala kvinnliga befolkningen.

Socialstyrelsen har i uppdrag att under perioden 2014–2016 ta fram och tillgängliggöra en utbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens (brobyggare) för arbete inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Insatsen har hittills gett positiva resultat. Flera kommuner upplever att brobyggarna har hjälpt till att lösa situationer på individnivå på ett bättre sätt och bidragit till att fler romer får tillit till myndigheterna.

Socialstyrelsen fick 2014 även i uppdrag att ta fram och sprida ett utbildningsmaterial riktat till personal inom socialtjänsten som stöd i bemötandet och i ett inkluderande

arbetssätt, med särskilt fokus på den romska gruppen. I mars 2016 presenterade Socialstyrelsen utbildningsmaterialet *I bemötandet tar framtiden form – Romsk inkludering. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten*. Myndigheten har fått i uppdrag att utifrån materialet genomföra en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten om bemötande och inkluderande arbetssätt med särskilt fokus på romer.

Arbetsförmedlingen har anställt brobyggare i pilotkommunerna för att sprida information och kunskap bland romer om den service och det stöd som myndigheten kan erbjuda. Brobyggarna har bidragit till att romer både skriver in sig på Arbetsförmedlingen och får arbete. Myndigheten fick i mars 2016 i uppdrag att vidareutveckla arbetet med romsk inkludering.

Positiv särbehandling

Kommittén rekommenderar återigen Sverige att utvidga bestämmelser i lag om positiv särbehandling.

När det gäller den form av positiv särbehandling som består i mer ingripande åtgärder finns undantag från diskrimineringsförbudet för etnisk tillhörighet. Undantaget, dvs. regler som tillåter positiv särbehandling, gäller inom arbetsmarknadspolitiken, vid näringsverksamhet samt i delar av utbildningsväsendet. Inom dessa områden finns möjlighet att vidta åtgärder som syftar till att främja lika möjligheter oavsett etnisk tillhörighet.

Däremot finns inte möjlighet att tillämpa positiv särbehandling inom andra samhällsområden. Skälen till att positiv särbehandling inte får tillämpas inom andra områden är exempelvis att det strider mot principen om likabehandling, innebär svårigheter att avgränsa målgrupper, inte är förenligt med Sveriges syn på etnisk registrering, medför oklarheter gällande vilka som skulle omfattas och leder till oförutsägbarhet som bedöms följa av ett undantag.

Det pågår dock en mängd insatser i Sverige som kan beskrivas som uppsökande, främjande och förstärkande åtgärder i syfte att påskynda utvecklingen mot lika rättigheter och lika möjligheter för alla oavsett etnisk bakgrund. Dessa åtgärder skulle i många internationella sammanhang kunna anses vara former av så kallad positiv särbehandling. Det gäller dels generella insatser som riktar sig till hela befolkningen men som särskilt kommer personer tillhörande underrepresenterade grupper till godo, dels riktade insatser som baseras på särskilda individuella behov eller förutsättningar. Dessutom finns åtgärder som riktas till nyanlända invandrare eller nationella minoriteter.

Insamling av data inom arbete mot diskriminering

Som nämnts i tidigare rapporter för Sverige inte statistik över människors etniska tillhörighet, utöver medborgarskap och födelseland, eftersom det inte finns metoder för beräkning av etnisk tillhörighet som både är etiskt acceptabla och vetenskapligt säkra. Det

finns således ingen officiell statistik rörande etnisk, språklig eller kulturell tillhörighet. Däremot finns det insamlad information och kunskap om de nationella minoriteterna som baseras på olika typer av såväl kvalitativa som kvantitativa undersökningar i vilka deltagarna frivilligt medverkat. Att samla in uppgifter och data om befolkningens sammansättning och upplevelser av diskriminering är viktigt för att identifiera, övervaka och granska åtgärder för att bekämpa diskriminering. Frågan om en sådan insamling av data är dock komplex. Några minoritetsgrupper är positiva medan andra, bl.a. av historiska skäl, är negativt inställda till sådan uppgiftsinsamling.

Ytterligare information

Se även svar om regeringens arbete mot rasism under artikel 6.

ARTIKEL 5

5.1	Parterna åtar sig att främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör nationella minoriteter skall kunna bibehålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv.
5.2	Utan att inverka på de åtgärder som vidtas i enlighet med sin allmänna integrationspolitik skall parterna avhålla sig från åtgärder eller metoder som syftar till assimilering av personer som tillhör nationella minoriteter mot dessa personers vilja och skall skydda dem mot alla åtgärder som syftar till sådan assimilering.

Sverige ska säkra de nationella minoriteternas rättigheter. Att våga, vilja och kunna tala sitt språk är för många centralt för identiteten som en del av en nationell minoritet. För att detta ska vara möjligt behövs fortsatta insatser inom utbildningsområdet. Det behövs också sammanhang att mötas kring sitt språk. Kommunernas arbete med de nationella minoriteterna har på många platser varit framgångsrikt. Det är angeläget att säkerställa en fortsatt positiv utveckling.

Allmänhetens kännedom om de nationella minoriteterna

2010 och 2015 genomförde Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen (2015 i samarbete med Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget) en TNS-Sifo-undersökning bland 1 000 resp. 2 000 personer i befolkningen som tillfrågades om sin kunskap och attityd till minoriteterna och minoriteternas språk och kulturer. Syftet var att långsiktigt följa utvecklingen av befolkningens kunskap om och inställning till minoriteterna samt att använda resultatet för att sprida kunskap om minoriteternas språk och kulturer i majoritetssamhället.

Förstärkt skydd för de nationella minoriteterna

För att den positiva utvecklingen med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter i förvaltningsområdena ska kunna fortsätta har regeringen utsett en särskilt utredare med uppdrag att se över minoritetslagen och förtydliganden av vissa övriga åtgärder som aviserades inom ramen för regeringens minoritetspolitiska strategi. I översynen ingår även

att se över behovet av ytterligare förtydliganden kopplat till Sveriges konventionsåtaganden för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter såväl inom som utanför förvaltningsområdena. Inför översynen har även samråd genomförts med företrädare för de nationella minoriteterna.

Samtidigt är det viktigt med fortsatta insatser för att informera och sprida kunskap om minoritetslagen och dess tillämpning. Behovet av kunskap om minoritetslagen är fortsatt stort inom olika delar av samhället både när det gäller den statliga förvaltningen och inom kommuner och landsting, särskilt utanför förvaltningsområdena.

Samiska traditioner och näringar

Ministerkommittén rekommenderar regeringen att klargöra och förbättra samernas rättsliga ställning avseende markrättigheter, samt att fortsätta med insatser för att bevara samernas rätt till sin traditionella livsstil, samtidigt som rätten för andra grupper, bosatta i de aktuella områdena, garanteras. Nedan följer en kortare redovisning av utvecklingen i frågan sedan den senaste rapporten.

Samer, liksom befolkningen i övrigt, har möjlighet att inför domstol pröva rättigheter i förhållande till staten. Det finns exempel på tillfällen när så sker, och har skett, exempelvis i Nordmalingsmålet där Högsta domstolen i en dom meddelad den 27 april 2011 fann att tre samebyar har sedvanerätt till renbete i Nordmalings kommun.

Centralt för regeringens politik för det samiska folket är arbetet med en nordisk samekonvention. Regeringen har därför intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv.

Vidare kommer regeringen, i enlighet med vad Sverige meddelat FN:s råd för mänskliga rättigheter, att arbeta i riktning mot en ratifikation av konventionen ILO 169. En ratifikation av konventionen ILO 169 är dock ytterst en fråga för riksdagen att besluta om.

Nationella minoriteters kultur

Att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sitt språk och sin kultur, och i synnerhet främjandet av barns utveckling av en kulturell identitet, är skyldigheter för det allmänna enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Vidare ser regeringen de nationella minoriteternas kultur som en del av det gemensamma kulturarvet.

Som redovisades vid förra åiterrapporteringen ger Statens kulturråd (Kulturrådet) verksamhetsbidrag och projektbidrag för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Sedan förra åiterrapporteringen, då redovisade siffror gällde för år 2009 och 7,1 miljoner kronor gick till olika organisationer för sådana ändamål har en ökning skett. 2014 uppgick summan av beviljade bidrag till nationella minoriteters kulturverksamhet till

ca 8,8 miljoner kronor (2015 var motsvarande summa 10,1 miljoner kronor). Detta motsvarar en ökning, justerad för inflation, med ca 1,4 miljoner kronor. Därutöver beviljades Tornedalsteatern bidrag på 2,2 miljoner kronor för 2014 års verksamhet i december 2013 (2015 var motsvarande summa 2,6 miljoner kronor).

Kulturrådet fördelar även stöd till utgivning av litteratur och kulturtidskrifter på de nationella minoritetsspråken. Kulturrådet ser fortsatt att behovet av professionella utgivare av litteratur på nationella minoritetsspråk är stort, särskilt vad gäller litteratur för barn och unga. Kulturrådet fördubblade under 2015 budgeten för stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur jämfört med 2014. Det innebär att Kulturrådet kunde fördela 1 600 000 kronor för planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur 2015. För 2014 mottog 8 nationella minoriteters kulturtidskrifter medel på totalt 850 000 kronor från Kulturrådet. 6 av dessa gavs ut helt eller delvis på ett nationellt minoritetsspråk.

Under 2012 beslutade regeringen om en ny instruktion för Statens kulturråd som trädde i kraft den 1 augusti 2012. I instruktionen framgår bl.a. att myndigheten särskilt ska verka för konstnärlig och kulturpolitisk utveckling inom verksamheter som rör det samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur. Den 1 januari 2016 fördes uppdrag som tidigare angivits i Kulturrådets regleringsbrev över till myndighetens instruktion. Detta visar på den tydliga integrering av de nationella minoriteternas rättigheter som utvecklats inom Kulturrådet.

Förtydligad styrning om stöd till minoriteterna har även förts in i den förordning om statsbidrag till kulturella ändamål som trädde i kraft den 1 januari 2013. Av förordningen framgår att statsbidrag får lämnas till nationella minoriteters kulturverksamhet om verksamheten är av nationell kulturpolitisk betydelse.

För att fira de första romernas ankomst till Sverige för 500 år sedan arrangerade Kulturrådet den 12 mars 2012 på regeringens uppdrag en konferens om romsk kultur och historia. Från och med 2013 har regeringen höjt det årliga bidraget till Judiska museet med 1 miljon kronor för att ge verksamheten en stabilare grund. Regeringen beviljade i december 2013 Åjtte, Svenskt fjäll- och samemuseum, 200 000 kronor för finansiering av deltagande i interregionala och internationella samverkansprojekt.

Sametinget finansierar också tillsammans med Kulturdepartementet genom Nämnden för hemslöjdsfrågor, Sámi Duodji – Sameslöjdstiftelsen. Sámi Duodji är arbetsgivare för sameslöjdskonsulenterna som har sin arbetsplats i Jokkmokk. Sameslöjdskonsulenterna erbjuder samiska slöjdare rådgivning om materialval och prissättning samt arrangerar utställningar och kurser. Utifrån samiska traditioner och behov arbetar konsulenterna för att sameslöjden ska utvecklas och leva vidare.

Det finns tre sameslöjdskonsulenter med olika specialområden; marknadsföring och kommunikation, näringsfrågor samt hantverk och kulturarv. Nämnden för hemslöjdsfrågor fördelar även projektbidrag inom hemslöjdsområdet en gång per år. Nämnden, som utses av regeringen för en period av tre år, består av nio ledamöter. I nämnden finns personer med specifik kunskap om det samiska hantverket representerade.

Immateriellt kulturarv

Sverige ratificerade 2011 Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet. Under åren 2011–2013 hade Institutet för språk och folkminnen (ISOF) regeringens uppdrag att som samordnande myndighet utveckla arbetet med tillämpningen av konventionen. Uppdraget slutredovisades i februari 2014. ISOF har därefter haft ett fortsatt uppdrag att tillvarata och utveckla det påbörjade arbetet med tillämpningen av konventionen. Myndigheten har lagt grunden till en organisation indelad i s.k. noder av myndigheter, organisationer, föreningar och ideella aktörer som kan täcka de delar som det immateriella kulturarvet kan bestå av.

Det är av stor betydelse att de nationella minoriteterna är delaktiga i detta arbete. Sametinget deltar och har bildat en samisk arbetsgrupp som utsett representanter till de olika noderna. Även den finska minoriteten och den meänkielitalande har deltagit i nodarbetet. ISOF arbetar aktivt för ett större deltagande från fler nationella minoriteter.

Tillsammans med noderna har ISOF påbörjat det förteckningsarbete som alla ratificerande länder är ålagda att göra. Förteckningen tar upp exempel på immateriella kulturarv i Sverige och finns tillgänglig på ISOF:s webbplats. Föreningar, privatpersoner och organisationer har möjlighet att lämna förslag till förteckningen. I regleringsbrevet för 2016 har ISOF regeringens uppdrag att redovisa och bedöma hur det nationella arbetet med tillämpningen av konventionen fortlöper. Myndigheten ska särskilt redovisa hur minoriteter är delaktiga i arbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet under slutet av maj 2016.

Regeringen har i regleringsbrev för 2015 och 2016 gett Statens jordbruksverk, Riksantikvarieämbetet, Sametinget och ISOF ett uppdrag om traditionell småskalig matkultur. Myndigheterna ska under 2015–2018 främja ett levande och dynamiskt kulturarv kopplat till mat- och livsmedelsframställning. Inom ramen för uppdraget kommer bl.a. samernas traditionella kunskaper inom området att synliggöras, tas tillvara och utvecklas.

Se även svar under artikel 8 om bland annat religion.

Kultursamverkansmodellen

Genom införandet av den s.k. kultursamverkansmodellen har Kulturrådet i dialog med regionerna kunnat lyfta de minoritetspolitiska målen. Av Kulturrådets regleringsbrev framgår från och med 2014 att myndigheten, i sin bedömning och uppföljning av de

regionala kulturplanerna, särskilt ska uppmärksamma landstingens arbete för att främja de nationella minoriteternas, och i synnerhet romers, kultur och kulturarv. Under 2014 fastställde Kulturrådet även nationella minoriteters kultur som en av fem prioriteringsgrunder för statsbidrag inom kultursamverkansmodellen.

Vidare har Kulturrådet under 2014 kartlagt hur nationella minoriteters kultur och kulturarv främjas och synliggörs runt om i landet genom en enkät ställd till landsting, statliga och regionala kulturinstitutioner samt fria grupper med statligt verksamhetsstöd. Fem regioner beskriver att samråd med företrädare för nationella minoriteter skett under året, eller sker kontinuerligt. Alla regioner utom en redovisar att de regionala kulturverksamheterna har främjat någon av de nationella minoriteternas kultur.

Genom utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet kan Kulturrådet öronmärka statsbidrag till regionala kulturprojekt. Under 2015 har myndigheten genom stödet fördelat drygt 4 miljoner kronor till insatser som helt eller delvis främjar nationella minoriteters kultur.

Samråd och stöd till organisationer som företräder de nationella minoriteterna

Samråden har stor betydelse och är en förutsättning för att förverkliga målet inom politikområdet. Det kan konstateras att de nationella minoriteter som bor inom ett förvaltningsområde vars kommun och landsting får statsbidrag för det egna minoritets-språket, har störst möjlighet till inflytande. Möjligheten till inflytande skiljer sig, trots minoritetslagens bestämmelse om inflytande, beroende på vilken minoritet det handlar om och var i landet man bor.

I 91 procent av kommunerna och 77 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har de nationella minoriteterna getts möjlighet till inflytande genom formaliserade samråd under 2014. Av kommunerna utanför förvaltningsområdena har 10 procent haft formaliserade samråd och nära hälften uppger att de inte ger någon särskild möjlighet till inflytande. Inom landstingen som ingår i förvaltningsområdena och övriga myndigheter har det skett störst positiva förändringar sedan 2013.

I 65 procent av kommunerna och 62 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har dialogen med minoriteterna, som även kan omfatta annat än de formaliserade samråden, varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten. Utanför förvaltningsområdena är motsvarande siffra sju procent för kommunerna och 13 procent för landstingen.

Den största positiva förändringen sedan 2013 uppvisar övriga myndigheter. En fjärdedel av myndigheterna uppger att inflytandet för de nationella minoriteterna har varit avgörande för myndighetens beslut 2014 jämfört med endast en tjugonedel under 2013.

De samordnande och uppföljande myndigheterna på det minoritetspolitiska området, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget, har under rapporteringsperioden löpande genomfört samråd. Vidare har ansvarigt statsråd alternativt statssekreterare genomfört minst sex samrådsmöten per år under perioden. För att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder de nationella minoriteterna beviljas årligen statsbidrag i detta syfte. Av de 12 organisationer som under 2014 ansökte om statsbidrag beviljades 11 bidrag om totalt 4,6 miljoner kronor.

Strax under hälften av kommunerna inom förvaltningsområdena ger någon form av ersättning till de representanter för de nationella minoriteterna som deltar i samråden. Det är en ökning med tio procentenheter jämfört med 2013.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) är en statlig myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Myndigheten administrerar statsbidrag till bland andra civilsamhällets organisationer, av vilka vissa företräder de nationella minoriteterna.

Under 2015 redovisade MUCF regeringsuppdraget att fördela bidrag för att stödja de nationella minoriteternas arbete mot diskriminering och för jämställdhet inom den egna organisationen. Totalt erhöll 19 organisationer medel om ca 10 miljoner kronor under perioden 2011–2014. I genomförandet av uppdraget höll myndigheten möten med de nationella minoriteterna och anordnade nätverksmöten samt konferenser för att främja erfarenhetsutbyte och spridning av kunskap. Myndigheten bedömer att dessa aktiviteter har bidragit till att processer har påbörjats för ett mer systematiskt arbete med frågorna. Vidare bedömer MUCF att resultaten kommer att kvarstå under lång tid.

ARTIKEL 6

6.1	Parterna skall uppmuntra en anda av tolerans och mellankulturell dialog och vidta effektiva åtgärder för att främja ömsesidig respekt och förståelse samt samarbete mellan alla personer som bor inom deras territorium, oavsett dessa personers etniska, kulturella, språkliga eller religiösa identitet, särskilt på utbildnings- och kulturområdet samt inom massmedia.
6.2	Parterna åtar sig att vidta lämpliga åtgärder för att skydda personer som kan utsättas för hot om eller utförande av diskriminerande handlingar, fientlighet eller våld till följd av deras etniska, kulturella, språkliga eller religiösa identitet.

Arbetet mot rasism

För att motverka rasism, främlingsfientlighet och andra former av fientlighet som står i strid med principen om alla människors lika värde, har regeringen fortsatt att öka insatserna inom området.

Forum för levande historia fick 2015 i uppdrag att under perioden 2015–2017 genomföra en stor utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag. Syftet är att satsningen ska bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglat av respekt för

alla människors lika värde och rättigheter och till att främja demokratin. Målsättningen är att nå ut till alla Sveriges elever i grundskolan och i gymnasieskolan. Regeringen har sedan uppdraget gavs beslutat att målgruppen för insatsen ska breddas ytterligare och myndigheten ska verka för en bred geografisk spridning. Uppdraget omfattar bland annat arbete mot antisemitism och antiziganism. Fem miljoner kronor har avsatts för uppdraget.

DO har utifrån regeringsuppdrag om att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans under 2014 initierat ett arbete för att ta fram en normativ referensram för en kommande kartläggning av vilka insatser som görs i dag. 350 000 kronor avsattes för uppdraget 2014 och 1 miljon kronor 2015.

Regeringen har uppdragit åt Statens medieråd att genomföra kampanjen No Hate Speech Movement mot främlingsfientlighet, sexism och liknande former av intolerans på internet. Uppdraget har resulterat i webbsajten nohate.se som har fungerat som ett nav för hela kampanjen. Allt som producerats inom ramen för kampanjen finns tillgängligt på sajten för fri nedladdning. De samlade kampanjaktiviteterna har resulterat i en räckvidd på över en miljon människor, främst pedagoger och unga. Eftersom det förebyggande arbetet är angeläget förlängs kampanjen i Sverige under 2015 och 2016.

Som nämnts tidigare bjöd kultur- och demokratiministern, under hösten 2015 och under namnet *Samling mot rasism*, tillsammans med andra aktörer in till kunskapshöjande aktiviteter för allmänheten och till dialoger med utsatta grupper om rasism och liknande former av fientlighet på olika platser i landet. Bland andra företrädare för romska, samiska och judiska organisationer deltog i dessa möten.

Aktiviteterna var en intensifiering av arbetet inom området men även ett förarbete för den nationella plan mot rasism och hatbrott som regeringen avser att presentera under 2016. För att samla och systematisera arbetet ser regeringen behov av en nationell plan som grunden för ett långsiktigt och resultatriktat arbete. Inom samma ram avser regeringen också att inkludera åtgärder för att förebygga och motverka hatbrott. Rasism och liknande former av fientlighet i samhället skapar en grogrund för hatbrott och för att lyckas bekämpa dem är det avgörande att ta ett samlat grepp om dessa frågor.

Arbetet mot antisemitism och för judisk säkerhet

Främlingsfientliga handlingar mot trossamfund är ett omfattande problem i dagens Sverige. Det finns ett glapp mellan antalet anmälda hatbrott med antisemitiska, islamofobiska och kristofobiska förtecken och enskilda individers upplevelser av sådana brott. Mörkertalet, dvs. antalet icke anmälda fall, tycks vara omfattande. Nämnden för statligt stöd till trossamfund mottog 500 000 kronor under 2014 för att kartlägga förekomsten av sådana handlingar.

Riksdagen har beslutat att öronmärka 10 miljoner kronor av stödet till trossamfunden till säkerhetshöjande insatser. Satsningen började gälla 2015 och gäller åtminstone fram till och med 2019. Alla statsbidragsberättigade trossamfund, däribland Judiska centralrådet i Sverige, har rätt att söka medel från Nämnden för statligt stöd till trossamfund som är beslutande myndighet.

Arbetet mot antiziganism

Regeringen har presenterat en vitbok som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet. Syftet med boken är att ge ett erkännande åt offren och deras anhöriga och skapa förståelse för den romska minoritetens situation i dag.

I mars 2014 beslutade regeringen att tillsätta en kommission mot antiziganism. Kommissionen ska komplettera och förstärka samhällets insatser mot antiziganism och bidra till arbetet med att överbrygga den förtroendeklyfta som finns mellan den romska gruppen och samhället i övrigt. Kommissionen har bland annat tagit fram ett utbildningsmaterial grundat på vitboken för spridning i skolor och andra delar av samhället. I rapporter från kommissionen anförs bl.a. att antiziganismen i Sverige är omfattande och att det bland romer finns en stark misstro mot myndigheter som är välbefogad. Kommissionen rapporterar även att romer upplever att de inte kan vända sig någonstans när deras rättigheter kränks.

Kommissionen mot antiziganism har bidragit till synliggörandet av de utbredda fördomarna mot romer och den upplevda ökade diskrimineringen i gruppen. Regeringen anser, i enlighet med ett tillkännagivande från riksdagen, att det behövs fortsatta satsningar för bekämpandet av antiziganism och för romsk inkludering.

Kommissionen mot antiziganism lämnar sin slutredovisning till regeringen i maj 2016.

Insatser inom skolväsendet

Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet bland annat ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Enligt läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ska varje elev efter genomgången grundskola bl.a. ha fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia samt ha fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället.

Statens skolverk har, som en del av genomförandet av ett regeringsuppdrag om kunskapshöjande insatser i skolan, på myndighetens webbplats lagt upp information i

syfte att förmedla kunskap och sprida information om bl.a. metoder som kan användas i skolornas arbete inom området. En miljon kronor avsattes för uppdraget 2014 och två miljoner kronor har avsatts 2015.

Inom ramen för regeringsuppdraget att genomföra skolutvecklingsprogram ska Skolverket bland annat arbeta med värdegrundsfrågor. I detta arbete ingår skolans sammanhållna värdegrund där de nationella minoriteterna är en del.

Media

Inom ramen för självreglering tillämpas de etiska reglerna för press, tv och radio. Enligt dessa regler ska berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politiska tillhörighet, religiösa åskådning eller sexuella läggning inte framhävas om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande. Allmänhetens Pressombudsman (PO) och Pressens Opinionsnämnd (PON) tar emot och prövar anmälningar från personer som känner sig utsatta för oförsvarliga publicitetsskador genom det som skrivits om dem i papperstidningar eller tidningars webbplatser. Från 2011 kan prövning även avse andra nättidningar som aktivt har anslutit sig till det pressetiska systemet.

De tre programföretagen i allmänhetens tjänst, Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har i uppdrag att spegla Sveriges mångfald utifrån den variation som finns i befolkningen. Uppdraget inkluderar ett krav på spegling med perspektivet att människor är olika, t.ex. i fråga om etnisk och kulturell bakgrund. Det innebär att programföretagen aktivt och medvetet bör arbeta för en större bredd i speglingen av mångfalden och att verka mot diskriminering. Synliggörandet av de nationella minoriteternas nutida och historiska närvaro samt deras språk som en del av vårt gemensamma kulturarv noteras särskilt i den riksdagsbundna propositionen som ligger till grund för utformningen av bolagens sändningstillstånd, där villkoret om spegling återfinns.

Sändningstillstånden innehåller också villkor om skyldigheten att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. Villkoret innebär att programföretagen är skyldiga att visa varsamhet när det gäller t.ex. att sända program som är uppenbart kränkande mot människor med viss hudfärg, nationalitet eller religion. Motsvarande villkor återfinns i sändningstillstånden för de kommersiella aktörer som sänder i marknätet. Granskningsnämnden för radio och tv vid Myndigheten för press, radio och tv övervakar efterlevnaden av bestämmelsen om mediets genomslagskraft i sändningstillstånden.

Arbetet för att bekämpa hatbrott

Under 2014 identifierade Brottsförebyggande rådet (Brå) 287 anmälningar om hatbrott med antiromska motiv, vilket är den högsta noterade nivån hittills. 267 anmälningar med antisemitiska motiv identifierades, vilket är 38 procent högre än 2013 och på samma nivå

som 2009 då 250 anmälningar identifierades. Det är inte möjligt att avgöra om det ökade antalet anmälningar beror på en ökad utsatthet, högre anmälningsbenägenhet eller att hatbrott uppmärksammas mer i anmälningarna. Skillnaden mellan faktisk och anmäld brottslighet tros vara stor. Förtroendet för rättsväsendet, eller myndigheter i allmänhet, varierar och kan enligt Brå påverka om de utsatta anmäler brott till polisen. Brå konstaterar att andelen uppklarade anmälda hatbrott är fortsatt låg. Den låga personuppkläringen är inte unik för brott med hatmotiv. De brottstyper som främst förekommer, exempelvis ofredande och ärekränkning, har generellt sett en låg personuppkläring. Hatbrott är även generellt svårutredda och kräver särskild kompetens.

Som svar på ett uppdrag från regeringen aviserade Polismyndigheten under våren 2015 en ambitionshöjning vad gäller att bekämpa hatbrott. Det ska bl. a. finnas särskilda demokrati- och hatbrottsgrupper i de tre storstadsregionerna. Förutom hatbrott, är uppdraget för dessa grupper även tänkt omfatta andra brott som hotar grundläggande fri- och rättigheter. Grupperna ska, utöver utredning, arbeta med brottsofferstöd, intern utbildning, samverkan och andra förtroendeskapande åtgärder.

Den 1 oktober 2015 inrättade Polismyndigheten även ett nationellt it-brottscentrum i syfte att stärka förmågan att säkra bevisning avseende it-relaterade brott. Uppbyggnaden kommer att göras successivt fram till 2017 då antalet medarbetare vid centret kommer att vara ungefär dubbelt så många som idag.

Inom Åklagarmyndigheten har riksåklagaren i olika sammanhang uttalat att hatbrott är prioriterade och det finns sedan länge riktlinjer för arbetet med hatbrott. Åklagarmyndigheten har dessutom nyligen uppdaterat sina riktlinjer för bekämpning av hatbrott. Hatbrott hanteras särskilt både i åklagarnas grund- och fortsättningsutbildning.

ARTIKEL 7

Parterna skall säkerställa respekt för rätten för den som tillhör en nationell minoritet till frihet att delta i fredliga sammankomster, till föreningsfrihet, yttrandefrihet, tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet

Det föreligger inte skäl att rapportera något ytterligare i förhållande till det som Sverige tidigare har rapporterat under denna artikel. Under artikel 5 redovisas insatser kring samråd och stöd för organisationer som representerar de nationella minoriteterna.

ARTIKEL 8

Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att utöva sin religion eller tro och att upprätta religiösa institutioner, organisationer och sammanslutningar.

Den svenska regeringsformen slår fast att *”Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad religionsfrihet: frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.”* Religionsfriheten är en frihet som är absolut och som inte får inskränkas av annan lag. Det

finns därför inga inskränkningar för de nationella minoriteterna när det gäller möjligheten att utöva sin religion eller tro.

Vidare kan ett trossamfund i Sverige bli statsbidragsberättigat enligt lagen om stöd till trossamfund. De trossamfund som uppfyller kraven, nämligen att trossamfundet bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på samtidigt som det är stabilt och har egen livskraft, kan efter prövning hos regeringen bli statsbidragsberättigat. Av trossamfund som berör de nationella minoriteterna är det judiska centralrådet i Sverige bidragsberättigat.

ARTIKEL 9

9.1	Parterna åtar sig att erkänna att rätten till yttrandefrihet för den som tillhör en nationell minoritet innefattar åsiktsfrihet och frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar på minoritetsspråket utan ingripande av offentliga myndigheter och oberoende av territoriella gränser. Parterna skall inom ramen för sina rättssystem säkerställa att personer som tillhör en nationell minoritet inte utsätts för diskriminering när det gäller deras tillträde till massmedia.
9.2	Bestämmelserna i punkt 1 skall inte hindra parterna från att utan diskriminering och på grundval av objektiva kriterier kräva tillstånd för radio-, televisions- eller biografföretag.
9.3	Parterna skall inte hindra dem som tillhör nationella minoriteter från att framställa och använda tryckta media. Inom den rättsliga ramen för radio- och televisionssändningar skall de, så långt möjligt och med beaktande av bestämmelserna i punkt 1, säkerställa att de som tillhör nationella minoriteter medges möjlighet att framställa och använda sina egna media.
9.4	Parterna skall inom ramen för sina rättssystem vidta lämpliga åtgärder för att underlätta tillträde till massmedia för personer som tillhör nationella minoriteter och i syfte att främja tolerans och tillåta kulturell mångfald.

Media, och särskilt public service, har en viktig roll i stärkandet av de nationella minoriteternas identitet och i arbetet med att revitalisera minoritetsspråken. Samtidigt har Sverige en mycket restriktiv syn på styrning av media till följd av en mycket långtgående press- och yttrandefrihet. Med detta sagt redogörs nedan för de främjande insatser som staten vidtagit på området.

Radio- och tv-sändningar på minoritetsspråk

Programföretagen i allmänhetens tjänst har ett stort ansvar för att beakta bl.a. de nationella minoriteternas behov. Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har fått nya sändningstillstånd som sträcker sig under perioden 2014–2019.

Kraven på programföretagens utbud på minoritetsspråk har skärpts i förhållande till vad som gällde under den förra tillståndsperioden 2010–2013. De tidigare villkoren om att programföretagen ska beakta språkliga och etniska minoriteters intressen har renodlats till villkor om utbudet på de nationella minoritetsspråken och andra minoritetsspråk. Det har preciserats att programföretagens utbud på de nationella minoritetsspråken finska, samiska, meänkieli och romani chib ska öka årligen under tillståndsperioden jämfört med

2013 års nivå. Ökningen ska vara betydande. Vidare ställs nu krav i sändningstillstånden att samtliga programföretag ska erbjuda ett utbud på det nationella minoritetsspråket jiddisch och andra minoritetsspråk samt att särskild hänsyn ska tas till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

Kraven i sändningstillstånden är formulerade så att programföretagen ges en möjlighet att fördela ansvaret sinsemellan för olika slags insatser när det gäller verksamhet för språkliga och etniska minoriteter. Av bolagens överenskommelse för 2015 framgår bl.a. att SR ansvarade för nyheter på samiska, finska, meänkieli och romani chib. SVT ansvarade för nyheter på finska och samiska. SR svarade för drama/kultur på samiska, finska, meänkieli och romani chib. SVT svarade för drama/kultur på samiska och meänkieli. Inom samhälle/aktualiteter svarade SVT och SR för insatser på samiska, finska, meänkieli och romani chib. UR ansvarade i enlighet med sitt uppdrag särskilt för program för barn och unga inom samiska, finska, meänkieli och romani chib. SVT svarade för barnprogram på samtliga nämnda minoritetsspråk och för program för unga på meänkieli och romani chib. Enligt överenskommelsen ska radio- och tv-program sändas även på jiddisch. Programföretagen redovisar årligen omfattningen av utbudet i radio och tv, bl.a. på minoritetsspråk, i s.k. public service-redovisningar. Den senaste redovisningen avser 2015.

Den totala sändningstiden i SVT var 22 884 timmar under 2015 varav 655 timmar sändes på något av minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib. Av dessa sändes 109 timmar på samiska (däribland nyhetsprogrammet *Ođđasat*), 325 timmar på finska (nyheter, samhällsprogram, barnprogram, dokumentärer m.m.), 19 timmar på meänkieli och 27 timmar på romani chib.

Bland SVT:s program på minoritetsspråk kan nämnas barnserien på romani chib *Tjena Chavale*, som blivit populär hos barnpubliken. Dokumentärserien *Ett bättre liv* handlade om romska EU-migranternas kamp i Sverige. Talkshowen *Ei saa peittää* har visat en modern bild av sverigefinländare och inspirerat tittare att använda finska språket. Dokumentärserien *Sápmi Sisters*, om de rappande och jojokande samiska systrarna Maxida och Mimie Märak, vände sig till en bred ung publik. I programmet *Inför Bastubaletten* mötte publiken fem manliga profiler från Tornedalen som vill försöka sätta upp en bastubalett. SVT har sänt nyheter på samiska och finska på vardagar. På lördagar har SVT sänt en version av aktualitetsprogrammet *Sverige idag* på romani chib och meänkieli. Även ungdomsdramaserien *Vikingshill* versionerades på meänkieli och romani chib.

SR:s totala sändningstid i marknätet 2015 var 155 499 timmar, varav 10 005 timmar sändes på något av minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib. Av dessa sändes 1 390 timmar på samiska, 7 390 på finska, 830 på meänkieli och 395 på romani chib. SR Sameradio sänder program på samiska språk inom alla programkategorier och för alla åldersgrupper. Även SR Sisuradio har ett brett programutbud för sverigefinska lyssnare. Under 2015 har Sisuradio bedrivit ett omfattande förändringsarbete för att

bättre kunna svara mot den sverigefinska publikens behov och önskemål. Barnprogrammet *Roketti* har skapat program för sverigefinska barn, ofta i samarbete med sverigefinska skolor. I programmet *Meänraatio* har SR sänt vardagsnära radio och även barnprogram på meänkieli. Radio Romano har på romani chib bl.a. sänt aktualitetsprogram och bevakat kulturevenemang. Sagor på romani chib och jiddisch har varit en del av SR:s barnprogram-satsning *Magiska skrinet*. Under julhelgen 2015 sände SR korta program på jiddisch där man uppmärksammade hur språket lever i Sverige idag.

UR:s totala sändningstid i radio och tv var 4 132 timmar under 2015. Av dessa sändes 83 timmar på samiska, finska, meänkieli och romani chib. SVT, SR och UR tillhandahåller innehåll på samtliga minoritetsspråk online, bl.a. via sina play-tjänster. Totalt har programbolagens utbud på de nationella minoritetsspråken ökat från 10 541 timmar 2013 till 10 760 timmar 2015.

Filmproduktion på minoritetsspråk

Som framgår av Sveriges tredje rapport är de regionala produktionscentrumen mycket viktiga för den språkliga och kulturella mångfalden i svensk film, inte minst Filmpool Nord som arbetar aktivt med att främja filmproduktion på samiska, romani chib och meänkieli. Under perioden 2011–2015 har Filmpool Nord samproducerat 15 filmprojekt där dialogen helt eller delvis är på något av de nationella minoritetsspråken. I majoriteten av dessa projekt talas samiska, tre av projekten är på meänkieli och två filmer på romani chib. Genremässigt fördelar sig produktionsinsatserna över alltifrån animerad barnfilm på meänkieli till långfilm för biograf på romani chib.

Stiftelsen Svenska Filminstitutet som fördelar produktionsstöd har inga särskilda stödformer för produktion av film på minoritetsspråk. Filminstitutet har dock under perioden beviljat utvecklingsstöd till tre finska filmer, tre samiska filmer, en film på romani chib samt en film på jiddisch. Stiftelsen har vidare beviljat produktionsstöd till en film på finska, tre filmer på samiska och två filmer på romani chib. Utöver detta har Filminstitutet varit delaktiga i att stödja produktionen av ett antal utländska filmer på finska, samiska, romani chib och jiddisch.

Filminstitutet har ett antal insatser för minoritetsspråksprojekt vad gäller spridning och visning av film. Bland annat beviljades 2011–2015 Umeå Internationella Filmfestival stöd för sin verksamhet. Festivalen har under perioden haft en samisk sektion i sitt program. Filminstitutet har beviljat stöd till Finlandsinstitutet för dess arbete med att sprida finsk film i Sverige. Under den aktuella perioden har lanseringsstöd beviljats för en film med Finland som huvudproduktionsland, samt för en film med ett tydligt romskt tema; *Papusza – den romska sången*.

Filminstitutet beviljade även stöd för ökad tillgänglighet med minoritetsspråksanknytning till Sverigefinska Synskadadeförbundet samt till Sverigefinska Synskadadeförbundet

Norrbottnen under perioden (2012 resp. 2014). Båda projekten handlade om att syntolka film på finska för en sverigefinsk publik.

I december 2015 gav regeringen Filminstitutet i uppdrag att stödja tillgången till barnfilm på de nationella minoritetsspråken. Filminstitutet disponerar 814 000 kronor som kommer att användas för att språkanpassa, främst genom dubbning, film riktad mot barn, i första hand fokuserat till åldrarna fyra till åtta år. I uppdraget ingår också att verka för en bred spridning av de filmer som språkanpassats. Romani chib, samiska och meänkieli prioriteras i uppdraget. I mån av medel omfattas även finska och jiddisch.

Tidningar på minoritetsspråk

Som framgår av Sveriges tredje rapport kan presstödet ges för dagstidningar som riktar sig till språkliga minoriteter, bl.a. finns det tidningar på finska som får presstödet. Det finns också en tidning som skriver delvis på finska och meänkieli som får begränsat driftsstöd.

I Sveriges tredje rapport har redogjorts för Sametingets uppdrag om förstudie om gränsöverskridande tidningssamarbete. Sametinget lämnade den 30 september 2011 sin rapport med en rad förslag och föreslog samtidigt att den kommande presstödsutredningen skulle utreda förslagen vidare.

I december 2011 tillsattes Presstödskommittén för att göra en översyn av det statliga stödet till dagspressen. Som en första uppgift skulle kommittén, med utgångspunkt i Sametingets rapport, ta ställning till om stödet för dagstidningar till nationella minoriteter bör förstärkas i nuvarande presstödsförordning. Kommittén fick i uppdrag att ta ställning till och analysera konsekvenserna av Sametingets förslag till förändringar i nuvarande presstödsförordning. Presstödskommittén lämnade den 30 september 2012 delbetänkandet *Stöd till dagstidningar på samiska och meänkieli* med flera förslag för att underlätta för tidningar som helt eller delvis skrivs på samiska eller meänkieli att kvalificera sig för driftsstöd.

Samtliga förslag från Presstödskommitténs delbetänkande har genomförts och varit i kraft sedan den 1 januari 2014. Förändringarna innebär att upplagegränsen för allmänt driftsstöd har sänkts från 1 500 till 750 abonnerade exemplar för dagstidningar som i huvudsak är skrivna på samiska eller meänkieli. Vidare har kravet på att 90 procent av upplagan måste vara spridd i Sverige tagits bort för sådana tidningar men stödet beräknas fortsättningsvis, precis som för andra dagstidningar, utifrån den del av upplagan som huvudsakligen distribueras inom Sverige.

En bestämmelse om begränsat driftsstöd för en tidning vars redaktionella innehåll till minst 25 procent är skrivet på finska har utökats till att gälla om det redaktionella innehållet till minst 25 procent är skrivet på något eller några av språken finska, meänkieli eller samiska. Den geografiska avgränsningen för en sådan tidnings utgivningsort har utökats till att omfatta kommuner som ligger i respektive förvaltningsområde för samiska

eller meänkieli. Sedan den 1 juli 2015 har den geografiska omfattningen av bestämmelsen utökats även för finska språket så att hela förvaltningsområdet omfattas, på motsvarande sätt som gäller för samiska och meänkieli.

Den 15 april 2016 trädde en ny förordning om statsbidrag till tryckta allmänna nyhetstidningar för utveckling av elektroniska publiceringstjänster i kraft. Enligt förordningen kan insatser med särskild betydelse för nationella minoriteter erhålla stöd med upp till 75 procent av kostnaden för insatsen eller förstudien. I andra fall får stödet täcka högst 40 procent av kostnaden.

I mars 2015 tillsatte regeringen utredningen *En mediepolitik för framtiden*. Utredningen har i uppdrag att analysera behovet av nya mediepolitiska insatser när presstödet i dess nuvarande form upphör och lämna förslag på nya mediepolitiska verktyg. Samråd ska ske med företrädare för de nationella minoriteterna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2016.

Kulturtidskrifter

Statens kulturråd ansvarar för att fördela produktionsstöd till kulturtidskrifter. I den totala bidragsfördelningen till kulturtidskrifterna beaktas särskilt utgivning av tidskrifter som ges ut på de nationella minoritetsspråken. Kulturrådet fördelade för 2014 medel om totalt 850 000 kronor till åtta kulturtidskrifter med inriktning mot de nationella minoriteterna. 6 av dessa gavs ut helt eller delvis på ett nationellt minoritetsspråk. Totalt utkom dessa tidskrifter med 34 nummer. Den totala årsupplagan uppgick till 54 520 exemplar och 191 elektroniskt publicerade artiklar.

ARTIKEL 10

10.1 Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att fritt och utan ingripande använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt, och såväl muntligt som skriftligt.   10.2 I områden som av hävd eller i betydande antal bebos av personer som tillhör nationella minoriteter skall parterna, om dessa personer begär detta och om en sådan begäran motsvarar ett verkligt behov, sträva efter att så långt möjligt säkerställa att de förutsättningar finns som skulle göra det möjligt att använda minoritetsspråket i umgänget mellan dessa personer och förvaltningsmyndigheterna.   10.3 Parterna åtar sig att tillförsäkra varje person som tillhör en nationell minoritet rätt att ofördröjligen, på ett språk som han eller hon förstår, bli underrättad om skälen för hans eller hennes frihetsberövande och om beskaffenheten av och orsaken till anklagelser mot honom eller henne samt rätt att försvara sig på detta språk, om nödvändigt med gratis biträde av en tolk.

Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen (ISOF) ger föreläsningar, rådgivning och bidrar med andra informationsinsatser om minoritetsspråken och dess status till framför allt myndigheter. Detta görs på svenska, romani chib, finska, svenskt teckenspråk och till viss del också på jiddisch. Myndigheten ger språkrådgivning om och på svenska, finska, romani chib, jiddisch och svenskt teckenspråk via telefon, mejl, Facebook och Twitter. Information på och om språken finns på myndighetens webbplats.

Vad gäller språkvård på meänkieli har ISOF, i samråd med representanter för meänkielitalare, än så länge prioriterat att lägga resurserna för språkvården på ordboksarbete.

ISOF/Språkrådet bevakar och rapporterar språkpolitiska händelser, bland annat i form av en årlig omvärldsrapport (sedan 2008) där myndigheten bland annat lyfter de mest angelägna frågorna för de nationella minoritetsspråken under året. I rapporten pekar myndigheten också på möjliga inkonsekvenser eller brister i lagstiftning som rör språkliga förhållanden och som hindrar språkpolitiken och efterlevnaden av relevant lagstiftning, främst språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

ISOF/Språkrådet har 2011 gett ut skrifterna *Riktlinjer för tillämpningen av språklagen* och *Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser*. Syftet med skrifterna är att informera myndigheterna om hur språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska tillämpas.

Språkvårdsseminarier hålls en gång per år i finska och romani chib (snart även i jiddisch). Inom den finska språkvården medverkar Språkrådet i finskspråkiga språkspalter i tidningar. Referensgrupper för finska, romani chib och jiddisch sammanträder 2 ggr/år. I den romska gruppen ingår representanter för varieteterna arli, kalderaš, lovari, kale och resanderomani.

ISOF/Språkrådet har tagit fram ett informationsblad om minoriteternas språkliga rättigheter (för att stödja myndigheternas efterlevnad av framför allt 5§ minoritetslagen) i syfte att myndigheter ska kunna publicera på sina webbplatser. Bladet har översatts till finska, meänkieli, jiddisch och de samiska varieteterna sydsamiska, nordsamiska och lulesamiska samt varieteterna av romani chib arli, kalderaš, kale, lovara och resanderomani.

ISOF/Språkrådet har inventerat myndigheters, kommuners och landstingens webbplatser för att undersöka tillgången till information på andra språk, bland annat de nationella minoritetsspråken. Enkätundersökningar om tillgången till modersmålsundervisning i romani chib har genomförts.

När det gäller finska har ISOF ett samarbete med Sveriges Utbildningsradion AB (UR) genom vilket UR spelar in Språkrådets språkvårdsseminarium i finska. ISOF har även ett samarbete med Sveriges Radios Sisuradio där Språkrådets språkvårdare i finska svarar på språkfrågor. ISOF ger även utbildningar och kurser för bl.a. finskspråkig vårdpersonal och ger ut ett finskspråkigt infoblad 2–4 ggr/år.

För romani chib pågår två forskningsprojekt inom ISOF: Ett europeiskt projekt om romska barns grammatiska inlärningsförmåga i förskoleklass, där syftet är att på ett vetenskapligt sätt motverka den obefogade placeringen av romska barn i särklasser (som sker i vissa europeiska länder). Ett annat forskningsprojekt inom myndigheten heter

Romsk vardag, inom vilket myndigheten samlar in viktig information om t.ex. romsk matkultur, identitet och seder och bruk.

Rätten att använda sig av sitt språk inom rättsväsendet

Den 1 oktober 2013 trädde lagändringar rörande tolkning och översättning i brottmål i kraft. Ändringarna innebär att om en misstänkt eller tilltalad i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten eller vid förhör under förundersökningen. Domstolen eller den brottsutredande myndigheten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt. Reglerna omfattar även minoritetsspråken och gäller alla domstolar i landet. Det finns ingen återbetalningsskyldighet för tolkkostnader.

Under 2014 trädde ett antal författningsändringar i kraft som handlar om misstänkts rätt till information och insyn vid frihetsberövanden. Förändringarna, som syftar till att öka rättssäkerheten och förutsebarheten för den som misstänks för brott, är en del av genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden.

Bland annat infördes en ovillkorlig rätt för den som anhålls eller häktas att ta del av de omständigheter som ligger till grund för beslutet om frihetsberövande (24 kap. 9 a § rättegångsbalken). Det infördes också regler om att den som är skäligen misstänkt för brott bl.a. ska underrättas om sin rätt att få information om förändringar av misstanken och sin rätt till insyn i utredningen samt att vid behov biträdas av tolk och få handlingar som är väsentliga för att kunna ta till vara sin rätt översätta. Den misstänkte ska få informationen på ett språk som han eller hon förstår.

När en misstänkt har anhållits eller häktats ska sådan information lämnas skriftligen utan dröjsmål, på ett språk som han eller hon förstår (12 a § förundersökningskungörelsen).

Äldreomsorg på minoritetsspråk

Regeringen gav 2015 Socialstyrelsen i uppdrag att överväga om förvaltningskommunerna för finska, meänkieli och samiska har behov av mer effektivt kunskapsstöd för att fler äldre ska kunna få sin rätt till äldreomsorg tillgodosedd. I denna rapport redovisas även en undersökning av hur de samer Socialstyrelsen intervjuat ser på behovet av äldreomsorg på samiska och på hur situationen för de äldre samerna är i kommunerna i förvaltningsområdet för samiska.

I sin rapport konstaterar Socialstyrelsen att kommunerna har olika förutsättningar att uppfylla lagens intentioner. Kommunens invånarantal och geografiska storlek samt storleken på minoritetsgruppen är faktorer som påverkar möjligheten att erbjuda

äldreomsorg på minoritetsspråk, liksom långa geografiska avstånd i kommunen. Det är svårt att skapa särskilda avdelningar för ett visst språk om det är få äldre som efterfrågar en plats och det finns ett begränsat utbud av personal med kunskaper i minoritetsspråk. Flertalet av kommunerna i det samiska förvaltningsområdet är även avfolkningskommuner, enligt rapporten. Socialstyrelsen pekar även på problem i form av bristande kunskap om lagen om nationella minoriteter hos såväl anställda som hos folkvalda samt brist på information översatt till minoritetsspråk riktad till de äldre och deras anhöriga.

Mot bakgrund av ovan beskrivna problembild har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2016 komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre* med information om de nationella minoriteternas rättigheter, samt översätta skriften till samiska, meänkieli och finska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att skriften samt information om de nationella minoriteternas rättigheter sprids till berörda kommuner. Arbetet ska redovisas senast den 10 oktober 2016.

Insatser inom socialtjänsten ska präglas av bästa tillgängliga kunskap, god kvalitet och utgå från den enskildes behov och förutsättningar. I syfte att höja kvaliteten inom äldreomsorgen, öka tryggheten för de äldre samt förbättra förutsättningarna för en jämställd, likvärdig och jämlik äldreomsorg i hela landet, avsätter regeringen 2 miljarder kronor per år 2016–2018 för att öka bemanningen. Regeringen har även gett Socialstyrelsen i uppdrag att utforma en kunskapssatsning för baspersonal i verksamheter inom äldreomsorgen som bl.a. möjliggör utvecklingsinsatser för att långsiktigt minska strategiskt viktiga kunskapsluckor.

En strategiskt genomförd upphandling är en förutsättning för att kunna tillhandahålla en god äldreomsorg. Detta gäller även äldreomsorgen för nationella minoriteter. Upphandlingsmyndigheten har haft regeringens uppdrag att förstärka upphandlingskompetensen hos myndigheter som upphandlar verksamhet som berör äldre och personer med funktionsnedsättning. Syftet är att höja medvetenheten om hur kvalitativa aspekter kan beaktas under upphandlingen samt att öka kunskaperna om hur man tillgodoser behovet av individuellt utformade stödinsatser, vilket i sin tur ökar möjligheterna för alla äldre att kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag.

ARTIKEL 11

11.1 Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att använda sitt efternamn (faderns namn) och förnamn på minoritetsspråket och rätt till officiellt erkännande av dessa namn i enlighet med bestämmelserna i respektive parts rättssystem.   11.2 I områden som av hävd och i betydande antal bebos av personer som tillhör en nationell minoritet skall parterna sträva efter att, inom ramen för sina respektive rättssystem, innefattande, där det är lämpligt, överenskommelser med andra stater, och med beaktande av sina speciella förutsättningar, vissa traditionella ortnamn, gatunamn och andra topografiska anvisningar avsedda för allmänheten även på minoritetsspråket, när det finns tillräcklig efterfrågan på sådana anvisningar.

11.3 Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att på sitt minoritetsspråk sätta upp skyltar, anslag och annan information av privat natur som kan ses av allmänheten.

Frågor om personnamn och ortnamn har betydelse för de nationella minoriteternas identitet och synlighet i samhället. Regeringen anser att stödande insatser och rådgivande funktioner tillsammans med begränsade legala hinder är den metodik som ska användas. Detta redovisas närmre nedan.

Personnamn

Personnamn är en viktig och naturlig del av vårt samhälle. Ett namn är något som ger individen en identitet och en möjlighet att visa samhörighet med en viss familj och släkt.

Som angetts i tidigare rapporter finns det inga regler i svensk lagstiftning som hindrar enskilda från att använda eller anta släktnamn eller efternamn på minoritetsspråken. För mer information om namnlagens bestämmelser om hur efternamn förvärvas hänvisas till Sveriges tidigare rapporter.

Regeringen beslutade den 14 april 2016 att överlämna ett förslag till Lagrådet om en ny lag om personnamn. Förslagen i lagrådsremissen syftar till att stärka enskildas möjligheter att själva välja sitt namn och att göra lagstiftningen mer tillgänglig för den enskilde.

Ortnamn

Institutet för språk och folkminnen (ISOF) har kontinuerligt under den aktuella perioden granskat ortnamn på samtliga territoriella minoritetsspråk, nord-, lule-, syd- och umesamiska samt finska och meänkieli. Denna granskning medför att fler minoritetsspråkliga ortnamn kan redovisas med korrekt ortografi i grundläggande geodata och genom detta sprids de korrekta ortnamnen vidare i samhället. Detta arbete innebär även att de konkurrerande felaktiga namnformerna blir färre och nyttan blir tydlig t.ex. i räddningssammanhang. ISOF har ett nära samarbete med Lantmäteriet i dessa frågor och under större delen av innevarande period har även Sametinget bidragit med granskning på samiskt område och Svenska Tornedalingars Riksförbund (STR-T) för meänkieliområdet.

För att säkerställa dagens bruk av ortnamn inom respektive område arbetar ISOF med ett omfattande kontaktnätverk på lokal nivå, bestående av t.ex. samiska cirkelledare, medlemmar i samebyar och lokala ortnamnsprojekt samt kommunala samiska koordinatörer. Inom finskspråkigt och meänkielitalande område finns motsvarande kontaktnät och till detta kommer kontakt med forskare i samiska i Sverige, Norge, Finland och Tyskland. Detta kontaktnät ersätter den traditionella insamlingen och fungerar väl.

ISOF anordnar utbildning för att stärka den språkliga kompetensen och medvetenheten om ortnamnens betydelse för såväl organisationer som myndigheter. 2011 anordnades en heldagskurs om insamlingsmetoder med inriktning på minoritetsspråkens ortnamn.

Deltog gjorde även experter från Lantmäteriet. Deltagarna var från myndigheter och samiska och tornedalska organisationer. Efter utbildningsdagen har ISOF genom rådgivning stöttat olika enskilda arbeten. Kunskaperna har senare omsatts i olika typer av ortnamnsprojekt där upptecknings- och insamlingsarbete ingått.

Genom att minoritetsspråkens ortnamn finns redovisade i Lantmäteriets grundläggande geodata med de officiellt fastställda ortnamnen stärks bevarandet av dessa namn och därmed också språken i fråga. 4§ i kulturmiljölagen ändrades i enlighet med detta. Detta lagrum ger en god möjlighet att verka för att kommuner och andra myndigheter använder ortnamnen i sin fastställda form. Hänsynsparagrafen om god ortnamnsred ger dock inte några befogenheter vare sig till ISOF eller till Lantmäteriet att införa tvingande regler inom området, utan det ger en grund för att arbeta aktivt med kunskapsspridning.

ISOF och Lantmäteriet anordnade i oktober 2014 en utbildningsdag i ortnamn och namnvård i Umeå. De flesta kommuner och länsstyrelser i Västerbotten och Norrbotten deltog i utbildningen. Syftet med utbildningen var att stärka kommunernas kunskap och medvetenhet kring god ortnamnsred med fokus på minoritetsspråkens ortnamn. Deltagarna representerade främst namngivnings- och adresseringsverksamheterna i kommunerna. ISOF har ingen formell möjlighet att införa något regelverk hos kommunerna om användningen av ortnamn på minoritetsspråk, men genom kontinuerliga utbildningsinsatser bidrar myndigheten med att höja medvetenheten och kunskapen på lokal nivå och detta har resulterat i att många kommuner numera skyltar sina offentliga lokaler på sina respektive minoritetsspråk. Under perioden har ISOF kontinuerligt anordnat och deltagit i samrådsmöten med Sametinget och STR-T.

Genom *Ortnamnsrådet* arbetar berörda statliga myndigheter aktivt och medvetet med att synliggöra och använda ortnamn på de territoriella minoritetsspråken. Tydligast märks detta genom vägvisning och kartredovisning, men även i adressering och annan offentlig verksamhet. I Lantmäteriets e-tjänst *Kartsök och ortnamn* finns möjligheten att söka på ortnamn på samiska, finska och meänkieli. Efter 2011, då samarbetet mellan Trafikverket och Lantmäteriet började, har utmärkningen av topografiska anvisningar ökat.

ARTIKEL 12

12.1	Parterna skall, där det är lämpligt vidta åtgärder på utbildnings- och forskningsområdet för att främja kunskapen om sina nationella minoriteters liksom om majoritetens kultur, historia, språk och religion.
12.2	I detta sammanhang skall parterna bland annat bereda lämpliga möjligheter till lärarutbildning och tillgång till läroböcker samt underlätta kontakter mellan studerande och lärare i olika befolkningsgrupper.
12.3	Parterna åtar sig att främja lika möjligheter till tillträde till utbildning på alla nivåer för personer som tillhör nationella minoriteter.

Utbildningsväsendet har ett särskilt ansvar för att de nationella minoriteternas språk och kultur hålls levande. Det gäller bland annat undervisning om minoriteternas språk, kultur,

religion och historia i de olika skolformerna och de ämnen som ingår däri. Detta i syfte att, på både lång och kort sikt, utveckla en stärkt interkulturell förståelse och acceptans mellan de nationella minoriteterna och majoritetsbefolkningen. Ökad kunskap är en god utgångspunkt för ett stärkt arbete med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter.

Mot bakgrund av skolväsendets organisering i Sverige intar läroplanen och kursplanerna en särskild ställning i statens styrning av skolan. Dessa styrdokument anger vad samtliga elever ska ha kunskap om samt vad undervisningen ska innehålla, i hela landet. En central utmaning som regeringen ser behov av att utveckla ytterligare är arbetet med att säkerställa att det som anges i de nationella styrdokumenten även dissemineras i de lokala verksamheterna.

Utbildningsinsatser om de nationella minoriteterna

Efter genomgången grundskola, grundsärskola, sameskola eller specialskola ska varje elev ha fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Detta är en integrerad del av de övergripande mål och riktlinjer som anges i den allmänna delen av läroplanen.

I de reviderade kursplanerna för grundskolan från 2011 lyfts de nationella minoriteterna fram i ämnena svenska, historia, religionskunskap och samhällskunskap. Enligt grundskolans kursplan i svenska ska undervisningen bl.a. bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med de nationella minoritetsspråken i Sverige. Exempelvis är minoritetsspråkens ställning i samhället en del av det centrala innehållet i årskurs 7–9. Syftet med undervisningen i historia är enligt grundskolans kursplan att eleverna bl.a. ska få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt. En del av det centrala innehållet i årskurs 7–9 är historiska perspektiv på urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas situation i Sverige.

Skolverket har fått i uppdrag att informera skolan och dess huvudmän om romer som nationell minoritet och romers rättigheter. Myndigheten har också i samarbete med romska företrädare tagit fram ett digitalt läromedelssupplement med fakta och inspirationsmaterial om romsk kultur, språk, religion och historia och ett tiotal lärverktyg på romani chib som kan användas i modersmålsundervisningen.

Kommissionen mot antiziganism har bland annat tagit fram ett utbildningsmaterial grundat på vitboken som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet för spridning i skolor och andra delar av samhället.

Nationella skolutvecklingsprogram

Skolverket fick den 9 juli 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor. Syftet är att utveckla och stärka utbildningen för att ge eleverna de bästa förutsättningarna för att utvecklas så långt som möjligt.

De nationella skolutvecklingsprogrammen ska utgå från skolans värdegrund som den anges i läroplanerna. Innehållet i de nationella skolutvecklingsprogrammen ska baseras på kurs- och ämnesplanerna för de berörda skolformerna samt vetenskap och beprövad erfarenhet. Programmen ska utformas så att de skapar förutsättningar och stöd för ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete på huvudmanna- och skolenhetsnivå inom de identifierade områdena.

Skolverket kommer att samordna insatser som exempelvis Läslyftet, Naturvetenskap- och tekniksatsningen och Matematiklyftet, men även uppdatera tidigare insatser och göra dem aktuella. Det kan också röra sig om helt nya kompetensutvecklingsinsatser. Under de kommande åren kommer Skolverket ta steg mot att ytterligare samordna insatserna.

Insatserna inom de nationella skolutvecklingsprogrammen kan bestå av

- kompetensutvecklingsinsatser för att stödja lärare och personal i arbetet med att ge elever i behov av särskilt stöd det stöd de behöver,
- hur administrationen kan minskas och arbetsprocesser göras mer effektiva,
- arbetsformer och arbetssätt i ämnen och ämnesövergripande arbete i syfte att ge lärare fler metoder i undervisningen för att kunna anpassa undervisningen,
- arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. avseende trygghet, studiero, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, jämställdhet och normkritik,
- systematiskt kvalitetsarbete, med fokus på uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, bl.a. med hjälp av befintlig statistik, och
- it som såväl pedagogiskt som administrativt verktyg

För uppdraget anslogs 19 miljoner kronor under 2015 och 139 miljoner har anslagits för 2016. Från och med 2017 beräknar regeringen 140 miljoner årligen för samma ändamål.

För ytterligare information om högre utbildning, forskning och lärarutbildningens innehåll hänvisas till Sveriges föregående rapport. För ytterligare information om insatser inom utbildningsväsendet hänvisas till det som anges under artikel 14.

ARTIKEL 13

13.1 Parterna skall inom ramen för sina utbildningssystem tillerkänna dem som tillhör en nationell minoritet rätt att inrätta och driva sina egna enskilda utbildningsinstitutioner.

13.2 Utövandet av denna rätt skall inte medföra något ekonomiskt åtagande för parterna.

Utvecklingen i Sverige föranleder ingen ytterligare redovisning under denna artikel. För ytterligare information hänvisas till tidigare rapporter.

ARTIKEL 14

14.1	Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att lära sig sitt minoritetsspråk.
14.2	I områden som av hävd eller i betydande antal bebos av personer som tillhör nationella minoriteter skall parterna, om det finns tillräcklig efterfrågan, sträva efter att så långt möjligt och inom ramen för sina respektive utbildningssystem säkerställa att den som tillhör dessa minoriteter har tillfredsställande möjligheter till undervisning i minoritetsspråket eller till undervisning på detta språk.
14.3	Punkt 2 i denna artikel skall genomföras utan att göra intrång på inläringen av det officiella språket eller undervisningen på detta språk.

Utbildningsområdet har ett antal utmaningar i förhållande till de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Detta medför att det krävs en rad åtgärder för att komma till rätta med den problematik som har framträtt genom internationell och nationell uppföljning såväl som i samråd med företrädare för de nationella minoriteterna.

Rätten till utbildning i sitt minoritetsspråk är en av de grundläggande rättigheterna som tillkommer de nationella minoriteterna. Denna rättighet ska i praktiken verkställas av de olika aktörerna inom utbildningsväsendet och det är därför regeringens mening att det är nödvändigt att säkerställa att dessa rättigheter kommer enskilda till godo. Ett arbete gällande dessa frågor pågår inom Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma i frågan.

Regeringen har sedan den senaste rapporten genomfört flera insatser för att stärka utbildningssituationen i minoritetsspråken. Dessa redogörs för nedan.

Rätten till modersmålsundervisning

Elever, som tillhör någon av de nationella minoriteterna, har rätt till modersmålsundervisning även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Huvudmannen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken även om endast en elev på skolenheten ansöker om undervisning i språket. Kravet på att det måste finnas en lämplig lärare gäller dock även för de nationella minoritetsspråken. Den begränsning som gäller att en elev bara kan få modersmålsundervisning i högst sju läsår om eleven får undervisningen utanför den garanterade undervisningstiden, är inte tillämplig för undervisningen i nationella minoritetsspråk. En romsk elev som kommer från utlandet kan även få modersmålsundervisning i två språk om det finns särskilda skäl.

Genom ändringar i skollagen, som trädde i kraft den 1 juli 2015, ges elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna en stärkt rätt till modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk. Lagändringen innebär att en elev som tillhör en nationell minoritet inte längre behöver ha grundläggande kunskaper i sitt nationella minoritetsspråk för att skolans huvudman ska vara skyldig att erbjuda modersmålsundervisning.

Statens skolverk gavs 2014 i uppdrag av regeringen att utarbeta förslag till kursplaner för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i ämnet modersmål för de

nationella minoritetsspråken finska, romani chib, meänkieli och jiddisch – både som första och andra språk. Uppdraget redovisades den 8 september 2015 och kursplanerna träder i kraft den 1 juli 2016. Någon sammanställd statistik finns därför ännu inte att tillgå då statistiken presenteras av Skolverket läsåret efter det som underlaget avser.

Gymnasieelever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i modersmål, även om språket inte är elevernas dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven behöver dock ha goda kunskaper i språket vilket följer av att en elev, med de ändringar som genomförts i skollagen, nu har större möjligheter att läsa språket i grundskolan. I gymnasieskolan kan eleven även läsa sitt nationella minoritetsspråk – finska, samiska, jiddisch, meänkieli eller romani chib som språkval. Studierna kan börja på en nivå som utgår från elevens förkunskaper.

Lärförsörjning

Läro- och förskolläroarbilden och läroyrkets attraktivitet är en prioriterad fråga för regeringen och här ingår frågan om läroförsörjningen i de nationella minoritetsspråken. Flera av de nationella minoritetsspråken är i dag ämnen vid högskolan med få studenter. Det är oroande eftersom det behövs lärare i skolväsendet som kan undervisa i språken och på språken för att de nationella minoritetsspråken ska kunna fortleva och utvecklas och för att barn och ungdomar ska kunna få undervisning i sitt minoritetsspråk.

För att trygga läroförsörjningen för de nationella minoritetsspråken gavs 2013 vissa universitet och högskolor särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämnesläroarbilden i samiska, romani chib, meänkieli och finska.

Då det är viktigt att processen med att bygga upp och utveckla ämnesläroarbilden i språken fortsätter tillför regeringen från och med 2016 och fortvarigt framåt ytterligare 1,5 miljoner kronor för ämnesläroarbilden vilken innebär att språken finska, meänkieli, samiska och romani chib tilldelas 2 miljoner per språk årligen. Regeringen fortsätter att noga följa utvecklingen.

Regeringen flyttar från och med 2016 ansvaret för att bygga upp och utveckla ämnesläroarbilden i meänkieli från Stockholms universitet till Umeå universitet mot bakgrund av Europarådets rekommendation och de nationella minoriteternas önskemål att utbildning i språket och läroarbilden i meänkieli bör koncentreras till ett universitet i Sverige. Då Umeå universitet har det nationella ansvaret för språket anser regeringen det lämpligt att förlägga ämnesläroarbilden dit. Med anledning av detta omfördelas också 521 000 kronor som tidigare har gått till Stockholms universitet. Stockholms universitet har fortvarigt ett nationellt ansvar för att bygga upp och utveckla en ämnesläroarbilden i finska.

Umeå universitet har även ett uppdrag att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i samiska. Södertörns högskola har motsvarande uppdrag för romani chib. Lunds universitet har sedan tidigare ett särskilt åtagande för utbildning i jiddisch.

Lärosätena ska föra en dialog med företrädare för de nationella minoriteterna samt samverka med berörda aktörer i Sverige, och i vissa fall med andra länder som har erfarenhet av arbete med minoritetsspråk. Lärosätena redovisar utvecklingen av ämneslärarutbildningarna i minoritetsspråk i sina årsredovisningar.

Ämneslärarutbildningen ska bedrivas i en sådan miljö och hålla en sådan kvalitet som möjliggör att examenskraven uppfylls. Ett lärosäte kan få tillstånd att utfärda ämneslärarexamen i ett minoritetsspråk om utbildning bedrivs med tillräcklig kvalitet.

Stockholms universitet beviljades i juni 2013 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i finska som modersmål. Utbildningen startade hösten 2015. 24 personer sökte till utbildningen och en person antogs. Umeå universitet beviljades i juni 2014 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i samiska som modersmål. Utbildningen har funnits tillgänglig sedan hösten 2015 men hittills har ingen person antagits.

Läraryförsörjning på kort sikt

De ändringar i skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2015 ger utökade möjligheter för elever som hör till de nationella minoriteterna att läsa ett nationellt minoritetsspråk i skolan. Detta kan antas medföra ett ökat antal elever som deltar i undervisning i språken vilket leder till ytterligare efterfrågan på lärare. Många kommuner har, bl. a. enligt Skolinspektionen, svårt att rekrytera lärare som kan undervisa i de nationella minoritetsspråken.

För att på kort sikt främja tillgången till modersmållärare i minoritetsspråken samiska, meänkieli och romani chib har regeringen gett Skolverket tre uppdrag. I det uppdrag som gavs 2013 ingår att se till att en lämplig utbildning tas fram och genomförs i syfte att minst tolv personer blir verksamma som modersmållärare i minoritetsspråken. I det tilläggsuppdrag som gavs till Skolverket 2014 ingår dels att ge förutsättningar för ytterligare deltagare att genomgå utbildningsinsatserna i samiska och meänkieli, dels att se till att en lämplig utbildning i romani chib tas fram och genomförs samt att denna utbildning bör avse minst åtta deltagare. För uppdragets genomförande har regeringen avsatt 6,1 miljoner kronor.

För att säkerställa att huvudmännen har ekonomiska och organisatoriska möjligheter att facilitera deltagande i utbildningsinsatserna för att stärka läraryförsörjningen i språken gavs Skolverket under 2015 i uppdrag att fördela 1,2 miljoner kronor i bidrag till de huvudmän som har deltagare i dessa insatser.

Fjärrundervisning

Fjärrundervisningen regleras sedan den 1 juli 2015 i skollagen. Med fjärrundervisning menar man interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik. Elever och läraren befinner sig i olika lokaler när undervisningen sker, dock ska en handledare vara närvarande i den lokal där fjärrundervisning sker. Huvudmannen, den som driver skolan, får anordna fjärrundervisning i vissa ämnen då skolenheten inte har någon legitimerad eller behörig lärare för undervisningen eller då elevunderlaget är otillräckligt.

Dessa ämnen är för samtliga avsedda skolformer (grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan) modersmål, moderna språk och teckenspråk. Vidare får fjärrundervisning ske för att ge elever studiehandledning på modersmålet. I grundskolan får fjärrundervisning även ske för integrerad samisk undervisning och i sameskolan även för samiska. Från och med hösten 2015 erbjuder Sameskolstyrelsen fjärrundervisning i samiska på varieteterna nordsamiska, lulesamiska samt sydsamiska.

Läromedel

Statens skolverk gavs 2013 i uppdrag av regeringen att stödja utveckling och produktion av läromedel i och på de nationella minoritetsspråken vilket även innefattade utveckling och produktion av böcker och andra lärverktyg på de nationella minoritetsspråken som nybörjarspråk. Uppdraget redovisades den 9 december 2015. Uppdraget pågick under 2015 och väntas resultera i en förstärkning av tillgången till lärverktyg och läromedel i och på de nationella minoritetsspråken.

Inom uppdraget har nya undervisningsmaterial tagits fram för användning inom undervisning i nationella minoritetsspråk. Materialen som publiceras via Skolverkets webbplats är i form av lärarvägledningar med elevaktiviteter avsedda för undervisning av elever med ingen eller begränsade kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Alla delar är inte helt färdigställda men kommer att publiceras successivt under 2016.

Skolverket valde utifrån tidigare erfarenheter av läromedelsproduktion att genomföra utvecklingsarbetet i samverkan med personer med minoritetsbakgrund och med organisationer som företräder de nationella minoriteterna. En viktig faktor i det här vägvalet är möjligheten att stärka egenmakten hos personer och organisationer inom de nationella minoriteterna för att ta vara på och bygga erfarenhet inför framtiden.

I samråd med Sameskolstyrelsen och de nationella minoriteterna kontaktades lärare i de olika språken. Arbetsgrupper bildades av två till tre lärare för respektive språk och dessa fick i uppdrag att utveckla materialen med stöd av den akademiska referensgruppen. Uppdraget omfattar läromedelsmaterial för undervisning i de nationella minoritets-

språken med ingångar för elever i olika årskurser. Materialen görs tillgängliga digitalt från Skolverkets webbplats.

Följande material har tagits fram inom uppdraget:

- Finska åk 1–3 och 4–9
- Jiddisch åk 4–9
- Meänkieli åk 1–3, 4–6 och 7–9
- Nordsamiska åk 1–3 och 4–9
- Lulesamiska åk 1–3 och 4–9
- Sydsamiska åk 1–3 och 4–9
- Romani kelderars åk 1–3 och 4–9
- Romani lovara åk 1–3 och 4–9
- Romani kale åk 4–9
- Polsk romani åk 4–9
- Svensk romani åk 4–9
- Romani arli åk 1–3 och 4–9

Romani för åk 1–3 är ett material som presenteras i samverkan med QualiRom- projektet vid Europarådets Språkcenter. I arbetet med jiddisch har fokus i detta uppdrag lagts på material för elever i åk 4–9.

Till stöd för arbetet med läromedelsutvecklingen skapades en ramplan för arbetet. Uppdraget genomfördes under hösten 2014 vid Institutionen för baltiska språk, finska och tyska vid Stockholms universitet samt vid Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering vid Uppsala universitet. Ramplanen konkretiserade de nya kursplanerna och bidrog till läromedelsutvecklarnas arbete. Ramplanen kan användas av lärare som ska undervisa i nationella minoritetsspråk som andraspråk. Ramplanen finns publicerad på Skolverkets webbplats, läromedel för nationella minoritetsspråk.

Materialen trycks inte i den första versionen utan presenteras som digitala dokument. De är avsedda att användas av lärare som vägledning i undervisningen. I materialen finns elevblad som läraren kan använda tillsammans med eleverna. På Skolverkets webbplats där materialen publiceras finns länkar till kursplaner, kommentarmaterial, förklarande filmer och information om andra resurser som kan vara användbara i undervisningen.

Sameskolstyrelsen har regeringens uppdrag att svara för utveckling av lärverktyg på samiska. Under 2015 har Sameskolstyrelsen gett ut ett nytt läromedel med bokstavskort på samiska. De har också översatt samhällsorienterande och naturorienterande undervisningslitteratur för årskurs 1–3 till nord- och lulesamiska. 13 pekböcker har översatts till nord-, syd- och lulesamiska. Läseböcker, arbetsböcker och en sångbok, Lávllagirji, har reviderats. Inför 2016 har Sameskolstyrelsen förstärkts med 1,5 miljoner kronor, och regeringen beräknar att tillföra samma belopp under 2017 och 2018.

Det finns ett pågående arbete på departements- och myndighetsnivå mellan Sverige, Norge och Finland i syfte att utveckla en samsyn och få till stånd ett samarbete kring läromedel för samer. De tre länderna ska utarbeta och gemensamt komma överens om en prioriteringslista som ska förankras inom politiken i de tre länderna. Detta arbete beräknas vara klart under 2016.

Tvåspråkig undervisning

I 9 kap. 12 § skolförordningen framgår att för elever som har annat dagligt umgängesspråk med föräldrarna än svenska får delar av undervisningen i årskurs 1–6 anordnas på detta språk. För finska gäller detta även årskurs 7–9. Regeringen ser tvåspråkig undervisning som en viktig del av språkrevitalisering och därför har regeringen beslutat att förlänga försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i grundskolan till 30 juni 2016 och bereder nu ytterligare en förlängning. Regeringen bereder för närvarande en utredning om modersmål och tvåspråkig undervisning. Utredningen förväntas starta hösten 2016 och vara klar till årsskiftet 2016/17.

Romska brobyggare

Inom ramen för regeringens strategi för romsk inkludering har Skolverket fått i uppdrag att ta fram en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan enskilda och offentlig verksamhet. Utbildningen som påbörjades i december 2012 och avslutades i juni 2015 har omfattat 16 brobyggare. Brobyggarna är verksamma i förskola och skola i de kommuner som deltagit i strategins pilotverksamhet för romsk inkludering. Verksamheten har bidragit till att allt fler romska barn går i förskolan, att allt fler romska elever slutför grundskolan samt att gymnasieskolan blir allt viktigare för romska elever. Brobyggjarverksamheten har fått stort stöd av pilotkommunerna och flera kommuner lyfter fram brobyggjarfunktionen som något man önskar implementera i den reguljära verksamheten.

Ytterligare information

Se vidare den information som finns redovisad i denna rapport under artikel 12 om nationella skolutvecklingsprogram, artikel 4 om aktiva åtgärder och artikel 6 om arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet. Ytterligare information om tillsyn, förskoleundervisning och övriga frågor finns i föregående rapporter.

ARTIKEL 15

Parterna skall skapa nödvändiga förutsättningar för att den som tillhör nationella minoriteter effektivt skall kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet samt i offentliga angelägenheter, särskilt sådana som berör dem.
--

Arbetet med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter i förvaltningsområdena har utvecklats positivt sedan 2010. Centralt för utvecklingen på området är

statsbidraget, att minoritetsarbetet integreras i den ordinarie verksamheten, förbättrade samråd med företrädare för minoriteterna samt informations- och utbildningsinsatser.

Samråd med nationella minoriteter har stor betydelse och är en förutsättning för att förverkliga målet inom politikområdet. Det kan konstateras att de nationella minoriteter som bor inom ett förvaltningsområde vars kommun och landsting får statsbidrag för det egna minoritetsspråket, har störst möjlighet till inflytande. Möjligheten till inflytande skiljer sig, trots minoritetslagens bestämmelse om inflytande, beroende på vilken minoritet det handlar om och vart i landet man bor.

Se även artikel 5 för mer information om samråd med de nationella minoriteterna.

Demokratiskt deltagande

Inför varje val producerar Valmyndigheten informationsmaterial till de röstberättigade om när, var och hur de röstberättigade kan rösta. Myndighetens informationsmaterial översätts till de nationella minoritetsspråken.

Mellan val erbjuder Valmyndigheten också information om det svenska valsystemet på bl.a. de nationella minoritetsspråken (dvs. finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska). Enligt språklagen har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk). Inom dessa språk översätts materialet till de tre varieteter av samiska (nord-, syd- och lulesamiska) och till de fyra varianter av romani (arli, kale, lovari och kelderäs) som Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen rekommenderat.

Forum för levande historia har till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. Forum för levande historia ska bedriva utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och utbildning. Verksamheten ska bedrivas i nära kontakt med pågående forskning, andra kultur- och utbildningsinstitutioner samt myndigheter, organisationer och föreningar vars verksamhet rör liknande frågor. Myndigheten ska sträva efter att verksamheten når största möjliga geografiska spridning och förankring.

Forum för levande historia beslutade 2013 att genomföra en fördjupad satsning på att öka kunskapen om hur romer drabbades under Förintelsen och om hur romer har förföljts och diskriminerats i Sverige efter andra världskriget fram till i dag. Denna satsning har syftat till att bidra till arbetet mot antiziganism samt till att förbättra förutsättningarna för romsk inkludering. Regeringen beslutade i februari 2014 om ett ekonomiskt bidrag till Forum för levande historia för att genomföra denna satsning. Medlen har använts av myndigheten till att anställa pedagoger med kompetens inom romsk historia, kultur, traditioner och språk.

Samråd inom regeringens strategi för romsk inkludering

I regeringens strategi för romsk inkludering framgår tydligt att romsk delaktighet och inflytande ska präglade arbetet med strategin på alla nivåer. Regeringskansliet, berörda myndigheter och kommuner har i olika former genomfört och vidareutvecklat samråd med romska sakkunniga och representanter. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har med bidrag från regeringen utvecklat en arbetsmodell som ger stöd till flera av pilotkommunerna i deras arbete med att utveckla kvalitativa och systematiska samråd med romer. De myndigheter som har fått uppdrag inom ramen för strategin genomför också olika former av samråd och dialog med romska företrädare.

Regeringskansliet har kontinuerlig dialog med en romsk referensgrupp med 20 romska sakkunniga inom olika områden, kvinnor och män i olika åldrar från de fem stora romska grupperna i Sverige. Deltagarna har förordnats efter en nomineringsprocess då romer fått föreslå deltagare. Därutöver träffar statsrådet romska företrädare i andra konstellationer, bl.a. har särskilda möten anordnats med romska flickor och kvinnor för att säkerställa deras inflytande i arbetet.

Regeringen har gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället för olika hälsofrämjande insatser riktade till romer och genomföra en insats för att underlätta erfarenhetsutbyte mellan romska och icke-romska organisationer. Syftet var att förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället och för romska organisationers deltagande i arbetet för romsk inkludering.

Sametingets roll

Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt organ för det samiska folket i Sverige. Enligt regeringsformen ska det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas. Sametinget och det samiska folket har därför en särskild ställning i samhället och Sametinget är centralt när det gäller det samiska folkets möjlighet att utöva självbestämmande.

Ytterligare information

Se vidare under del 1, där insatser om detta redovisas under rekommendationen från ministerkommittén.

ARTIKEL 16

Parterna skall avhålla sig från åtgärder som ändrar befolkningsproportionerna i områden som bebos av personer som tillhör nationella minoriteter och syftar till att inskränka de rättigheter och friheter som följer av principerna i denna ramkonvention.

Utvecklingen i Sverige föranleder ingen ytterligare redovisning under denna artikel. För ytterligare information hänvisas till tidigare rapporter.

ARTIKEL 17

17.1 Parterna åtar sig att inte göra intrång på rätten för personer som tillhör nationella minoriteter att upprätta och upprätthålla fria och fredliga kontakter över gränserna med personer som lagligen vistas i andra stater, särskilt med sådana personer med vilka de delar en etnisk, kulturell, språklig eller religiös identitet eller ett gemensamt kulturarv.   17.2 Parterna åtar sig att inte göra intrång på rätten för personer som tillhör nationella minoriteter att delta i verksamheter i frivilligorganisationer på det nationella och internationella planet.

Utvecklingen i Sverige föranleder ingen ytterligare redovisning under denna artikel. För ytterligare information hänvisas till tidigare rapporter.

För information om Sveriges gränsöverskridande samarbete vad gäller politiken för de nationella minoriteterna se svar under artikel 2 och 18.

ARTIKEL 18

18.1 Parterna skall sträva efter att där så är nödvändigt ingå bilaterala och multilaterala avtal med andra stater, särskilt med grannstater, i syfte att säkerställa skydd för personer som tillhör berörda nationella minoriteter.   18.2 Parterna skall i tillämpliga fall vidta åtgärder för att främja samarbete över gränserna.

Centralt för regeringens politik för det samiska folket är arbetet med en nordisk samekonvention. Regeringen har därför intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv.

Vidare kommer regeringen, i enlighet med vad Sverige meddelat FN:s råd för mänskliga rättigheter, att arbeta i riktning mot en ratifikation av konventionen ILO 169. En ratifikation av konventionen ILO 169 är dock ytterst en fråga för riksdagen att besluta om.

Se vidare svar under artikel 2 för information om regionala och internationella samarbeten som exempelvis Nordiskt ämbetsmannaorgan för samiska frågor och samarbete för romers rättigheter inom EU och Europarådet.

Regeringskansliet

Kulturdepartementet

Telefon: 08-405 10 00

Besöksadress: Drottninggatan 16

103 33 Stockholm